

Az Európai Unió költségvetési forrásainak várható makrogazdasági és fiskális hatásai 2007-2013-ban

Borkó Tamás – Oszlay András

Munkafüzet 21.

2007. november 23.

Az Európai Unió költségvetési forrásainak várható makrogazdasági és fiskális hatásai 2007-2013-ban*

Az elemzést készítette:

Borkó Tamás és Oszlay András**

A tanulmány az Európai Unió 2007-2013-as pénzügyi perspektívája által meghatározott, a költségvetés készítése és a főbb pénzügyi folyamatok alakítása kapcsán kialakuló főbb törésvonalakkal, a szemben álló érdekcsoportokkal, azok körvonalazásával és a súlyponti vitakérdések tényezőivel foglalkozik. Az elemzés áttekinti az EU költségvetés mérete, szerkezete, minősége, valamint a jelentősebb közös politikák kapcsán releváns ország-csoportok érdekekeit és főbb szempontjait. A tanulmány az egyes témákat illetően külön körvonalazza a Magyarország számára követendő érdekeket.

JEL kódok: F15, F36

Kulcsszavak: Európai Unió, 2007-2013 pénzügyi keret-megállapodás, makrogazdasági hatások, fiskális hatások, Magyarország.

* A tanulmány a Közép-Európai Egyetem (CEU), a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) és a Miniszterelnöki Hivatal (MEH) együttműködése keretében zajló, *Az EU költségvetés-készítés és fő pénzügyi folyamatainak elemző áttekintése* elnevezésű közös projekt keretében készült, az ICEG European Center munkatársainak és külső szakértőinek részvételével.

* *

Borkó Tamás, tudományos munkatárs, ICEG European Center. Email: tborko@icegec.hu

Oszlay András, tudományos munkatárs, ICEG European Center. Email: aoszlay@icegec.hu

Céginformáció

Az ICEG European Center független gazdaságkutató intézet, amely Kelet- és Közép-Európa gazdasági folyamatait elemzi. Tudományos kutatásokat folytat, elemzéseket és előrejelzéseket készít, továbbá tanácsadással és rendezvények szervezésével foglalkozik. Tagja számos nemzetközi kutatási hálózatnak, illetve több hálózatot maga koordinál. További információt az intézet honlapján olvashat: www.icegec.hu.

Kapcsolat

ICEG European Center, 1118 Budapest, Dayka Gábor u. 6/B. Tel.: (1) 248 1160. Fax: (1) 319 0628. E-mail: office@icegec.hu.

Nyilatkozat

E kiadvány tájékoztató célt szolgál. Nem tekinthető ajánlatnak vagy tanácsadásnak bármely befektetési döntéssel kapcsolatban. Az ICEG European Center és a kiadvány szerzői nem tartoznak felelősséggel sem a kiadványban szereplő információk pontosságáért, teljességéért és megbízhatóságáért, sem a kiadvány használatán alapuló üzleti döntésből származó bármilyen következményért. A kiadvány tartalma előzetes értesítés nélkül változhat.

1 Bevezető

Az Európai Unió Tanácsa decemberi csúcstalálkozóján a költségvetés teljes méretét 27 tagállammal kalkulálva (beleértve a 2007-ben csatlakozó Bulgáriát és Romániát) a 2007-2013 periódusra 862,363 milliárd euróban szabta meg, ami az EU Bruttó Nemzeti Jövedelmének 1,045%-a.¹ Ehhez képest az Európa Parlament által némileg módosított és végül a Bizottság és a Tanács által is jóváhagyott költségvetése 4 milliárd euróval egészült ki, több forrást juttatva elsősorban a lisszaboni stratégiát megtámasztó programokra és a közös külpolitikára.

Magyarország ennek megfelelően, mint 2004-től teljes jogú EU tagállam, a következő hétéves periódusban, az eredetileg ígértnél kevesebb, de a korábbi időszakhoz képest jelentős EU költségvetési forrásokhoz fog hozzájutni. E források lehívása és elköltése jelentős makrogazdasági hatásokat generálhat, és komoly lehetőségeket biztosít gazdasági téren.

Kifejezetten félrevezető volna, ha az EU-t teljes mértékben – politikailag vagy gazdaságilag – csak az általa mozdított és újraosztott pénzek összegével jellemeznénk, mert ez makro-ökonómiai szempontból akár elhanyagolhatónak is értékelhető.² A forráselosztás hatásainak vizsgálatánál ezért nem szabad elfelejteni, hogy az EU fő makrogazdasági hatásait elsősorban nem a költségvetés, hanem a szabályozási eredményei, az intézmények működését és hitelességét megerősítő intézkedései jelentik.

Természetesen az EU források felhasználása eredményességének és értelmének vizsgálatához elengedhetetlen a közvetett és közvetlen hatások vizsgálata.

Vizsgálódásunk jelentőségét növeli az a tény is, hogy az egyes országok eltérő mértékben járulhatnak az EU kasszájához, aminek eredményeképpen az újonnan csatlakozott országok, fejlettségi szintjüknek megfelelően, jelentősebb, a GDP akár 4%-át is elérő pénzügyi keretből gazdálkodhatnak. E a forrásokat pedig többnyire nemzetek feletti szinten meghatározott célok elérésének érdekében és kialakított szigorú feltételek alapján kell elkölteni. Ez elősegítheti azt, hogy ami az egyes gazdaságok által a meglévő pénzügyi lehetőségek hiánya esetén, nemzeti keretek között és forrásokból nem vagy csak jelentős áldozatokkal valósulhatna meg, az így tényleg megtörténjen. Ezért elkerülhetetlen, hogy számba vegyünk és becsüljük azokat a makrogazdasági és költségvetési hatásokat, és figyelembe vegyünk azokat a tényezőket, amelyek e hatásokat befolyásolhatják.

Az első fejezetben áttekintésre kerül Magyarország EU költségvetési pozíciója 2007 és 2013 közötti időszakban. Utána rövid elméleti összefoglaló következik. A harmadik fejezetben a kohéziós országok utolsó három időszaki makrogazdasági teljesítménye kerül terítékre, a megítélt költségvetési források fényében. A negyedik fejezet a várható makrogazdasági hatásokról értekezik kitekintéssel az egyes hatás-előrejelző modellek eredményeire is. A rákövetkező fejezetben pedig az EU források várható fiskális hatásainak számbavétele, a fontosabb szempontok áttekintése történik meg. A tanulmány záró, Következtetések fejezete a tanulmány összefoglaló eredményeit és az egyéb, az EU forrásainak felhasználása szempontjából releváns tényezők felvetését tartalmazza.

¹ Council of European Union [2005], 3. oldal

² Csaba [2006], 168. oldal

2 Magyarország költségvetési pozíciója 2007-2013 között

2.1 Magyarország számára megítélt források nagysága, ütemezése és a felhasználás feltételei

Az Európai Unió Tanácsa decemberi csúcstalálkozóján a költségvetés teljes méretét 27 tagállammal kalkulálva (beleértve a 2007-ben csatlakozó Bulgáriát és Romániát) a 2007-2013 periódusra 862,363 milliárd euróban szabta meg, ami az EU Bruttó Nemzeti Jövedelmének 1,045%-a.³ A végső, három intézmény által elfogadott költségvetése 4 milliárd euróval egészült ki.

Ugyan nominális értelemben az allokálásra szánt pénzügyi kötelezettségvállalás nőtt, annak relatív, a GDP-hez viszonyított mértékét tekintve első ízben csökkent. A perspektíva elfogadását hosszas és erőteljes vita előzte meg, ami végül az indító bizottsági javaslatához képest, nominális értelemben mintegy 16%-kal kevesebb pénzt jelentett.⁴

Ez a reményekhez képest jelentős visszaesés természetesen nem hagyhatta érintetlenül az egyes tagországok irányába megfogalmazott forráselosztást sem, így Magyarországot sem. A megítélt forrásokról, keretszámokról, a pénzek pontos szerkezetéről pontos adatok nem állnak rendelkezésre.

A 2005. december 15-17. Európai Tanács ülésén a pénzügyi perspektíváról létrejött megállapodás alapján, 2004-es árakon Magyarország mintegy 33 milliárd eurós kötelezettségvállalást tudott elérni, amelynek megoszlását az egyes fejezetek között az 1. számú táblázat szemlélteti. Magyarország ezzel az egy főre eső támogatás vonatkozásában rendkívül előkelő dobogós helyen végzett.

1. táblázat: Magyarország számára meghatározott uniós támogatások, 2007-2013

2004-es áron (milliárd euró)	2007-2013
1. Fenntartható növekedés	23,6
1a. Versenyképesség (TEN, K+F, Egész életen át tartó tanulás, stb.)*	1,0
1b. Kohéziós politika	22,6
2. Természeti erőforrások	9,2
- közvetlen és agrárpiaci támogatás	6,1
- vidékfejlesztés	3,0
- egyéb (halászat, környezetvédelem)*	0,1
3. Szabadság, bizt. és igazs. térsége (Media, Kultúra, Migráció, stb.)*	0,1
5. Igazgatás*	0,1
Összesen:	33,0

*becslés, előrejelzés Megjegyzés: a természeti erőforrások megőrzése alatt döntően a mezőgazdasági támogatásokat találjuk, miközben a valóságban a környezetvédelmi beruházásokat a Strukturális és Kohéziós Alapok finanszírozzák
Forrás: Európai Ügyek Hivatala

Ha megtekintjük a 2. számú táblázatot, akkor látható, hogy folyó áron Magyarország 2007-2013 között összesen több mint 10 000 milliárd forint (mintegy 37,6 milliárd euró) EU forrásra számíthat.

³ Council of European Union [2005], 3. oldal

⁴ Begg – Heinemann [2006]

2. táblázat: Magyarország számára meghatározott pénzügyi keret, 2007-2013

<i>folyó áron (milliárd forint)</i>	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2007-2013
ISPA/Kohéziós Alap	94,4	201,6	323,3	399,2	418,1	440,9	464,5	2 342,1
Strukturális Alapok	728,4	673,5	608,3	583,3	607,4	640,5	674,8	4 516,2
Vidékfejlesztés	154,7	145,7	135,1	138,0	148,4	152,7	156,8	1 031,4
Egyéb (pl. környezetvédelem, utazási költség)	11,6	12,5	6,2	6,5	7,4	8,3	9,0	61,5
Belső politikai támogatások / Versenyképesség	36,0	39,4	43,1	47,2	51,7	56,6	62,0	336,1
Agrárpiaci támogatás	38,3	35,2	34,1	32,6	31,5	30,0	28,5	230,2
Közvetlen jövedelemtámogatás	137,7	172,1	206,4	240,7	275,0	309,3	343,7	1 685,0
ÖSSZ	1 201,1	1 279,9	1 356,5	1 447,5	1 539,6	1 638,4	1 739,3	10 202,4

<i>megoszlás (%)</i>	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2007-2013
ISPA/Kohéziós Alap	7,9	15,8	23,8	27,6	27,2	26,9	26,7	23,0
Strukturális Alapok	60,6	52,6	44,8	40,3	39,5	39,1	38,8	44,3
Vidékfejlesztés	12,9	11,4	10,0	9,5	9,6	9,3	9,0	10,1
Egyéb (pl. környezetvédelem, utazási költség)	1,0	1,0	0,5	0,4	0,5	0,5	0,5	0,6
Belső politikai támogatások / Versenyképesség	3,0	3,1	3,2	3,3	3,4	3,5	3,6	3,3
Agrárpiaci támogatás	3,2	2,7	2,5	2,3	2,0	1,8	1,6	2,3
Közvetlen jövedelemtámogatás	11,5	13,4	15,2	16,6	17,9	18,9	19,8	16,5
ÖSSZ	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Forrás: PÉNZÜGYMINISZTERIUM, saját számítások

Ennek legnagyobb része, 44 százaléka a Strukturális Alapok keretében folyhat be. Továbbra is jelentős és meghatározó eleme a kapható támogatásoknak az agráriummal összefüggésben vidékfejlesztésre, agrárpiaci támogatásra, illetve közvetlen jövedelemtámogatásra elkülönített keretösszeg. A teljes összeg 23 százaléka pedig a Kohéziós Alap. A maradék szerény 3,9 százaléknyi forrás pedig a többi célra kerül elkülönítésre.

Mit is jelent ez az EU nyelvezetén? Azt hogy az ország a legtöbb pénzt a kohézió a növekedésért és a foglalkoztatásért (1b) alfejezet keretében költheti el a legtöbbet, így nemcsak a Kohéziós Alapból, hanem a Strukturális alapokból járó összeg nagy részét is. A második helyezett pedig a természeti erőforrások megőrzése és kezelése fejezet (2), azon belül is döntően a piachoz kapcsolódó kiadások és közvetlen kifizetések.

Ami a megítélt források GDP arányos relatív összegeit illeti, Magyarország a 2007-2013 időszakban a GDP kb. 4,8 százalékára rugó keretösszeget kapott, ami több mint kétszerese a megelőző 2004-2006 csonka periódusban kijelölt keretösszeghez képest, ami mindenképpen jelzi a növekvő és jelentős forráslelővési lehetőség meglétét a jelenlegi perspektívában. *(lásd 1. számú ábra)*

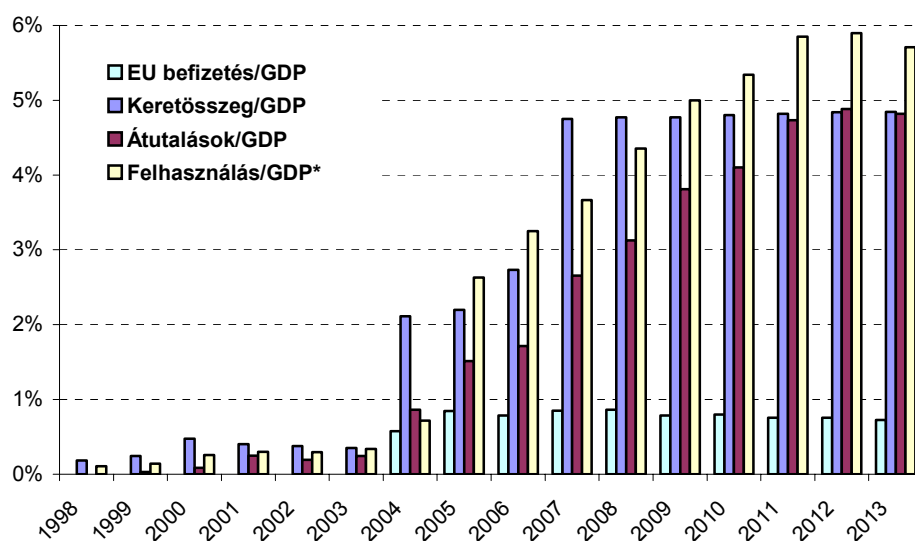
A GDP arányos átutalások vonatkozásában meghatározó, hogy nagy valószínűséggel azok jelentős eltérést mutatnak a keretösszegek által kijelölt pályától. Ez még akkor is így van, hogyha a Pénzügyminisztérium számításai szerint ez fokozatosan fogja megközelíteni a megítélt források 100 százalékát, mutatva a javuló technikai abszorpciók képességet.

Ugyanez vonatkozik a felhasználási mutatók alakulásáról, illetve azok várható formálódásáról, hasonlóan javuló tendenciát rajzolva fel. Fontos megemlíteni, hogy az ábrán feltüntetett felhasználási mutatók nemcsak

szigorúan az uniós forrásokat tartalmazzák, hanem a felhasznált, illetve előreláthatóan felhasználásra kerülő hazai forrásokat, költségvetési hozzájárulásokat, önrészeket.

Ami mindenképpen stabil pontja az Uniós költségvetési elszámolási rendszernek, az a magyar államháztartás hozzájárulása, amelyet évente kötelező jelleggel kell az EU költségvetésébe becsatornázni. Ez gyakorlatilag már a csatlakozás napjától napjainkig és hasonlóan folytatódva 2013-ig is kb. a GDP 0,7-0,9 százalékára rugó biztos kiadást jelent a magyar költségvetés számára.

1. ábra: A fontosabb GDP-arányos EU költségvetéssel kapcsolatos mutatószámok alakulása 1998-2013 között

*a felhasználás magába foglalja az uniós források és a hozzá kötődő hazai forrásfelhasználást

Megjegyzés: 2006-2008 folyó áras GDP adat Eurostat előrejelzés alapján, 2009-2013 között 6%-os éves átlagos nominális GDP növekedéssel kalkulált GDP adat

Forrás: Eurostat, PÉNZÜGYMINISZTERIUM, saját számítások

Ami a kialakított felhasználási feltételeket illeti, a legfontosabb változások az alábbi pontokban foglalhatóak össze:⁵

Fontos eredménynek tekinthető, hogy az áfa összege elszámolhatóvá vált, amely az államháztartás szempontjából jelentős fejlemény (a vissza nem téríthető áfa finanszírozható költség). Ez jelentős megtakarítást jelent, elsősorban a központi költségvetés számára és növeli az abszorpciók képességet is.

A másik jelentős változás a társfinanszírozás mértékének megváltozása. A strukturális alapoknál 75 százalékról 85 százalékra nő az EU forrás által finanszírozható rész, így ez is jelentősen javíthatja a költségvetési pozíciókat, valamint az abszorpciók képességet.

Mind a Kohéziós, mind a Strukturális Alapok esetében 2007-2010 között az n+3, míg utána az n+2 szabály érvényesül,⁶ ami kitolja a felhasználási időszakot, rugalmasabbá téve az abszorpció időbeli lefolyását, azonban ronthatja az elszámolási, végrehajtási hatékonyságot.

⁵ A feltételváltozásokat megtalálja a Council of the European Union [2005] dokumentumban.

⁶ Az éves összeg fel nem használt része n + X évig tovább vihető

Lehetővé válik a lakásfelújítás, ami ugyan jelentős forrásokat válthat ki a költségvetés terheiből, azonban egyértelműen nem produktív kiadásnak minősül.

A kohéziós támogatások felső határa nem éri el a korábban egységes 4 százalékos plafont, hanem az új megállapodás értelmében a magyar GDP 3,54 százalékában lett maximálva, ami jelentősen elmarad a korábbi kohéziós országokétól.

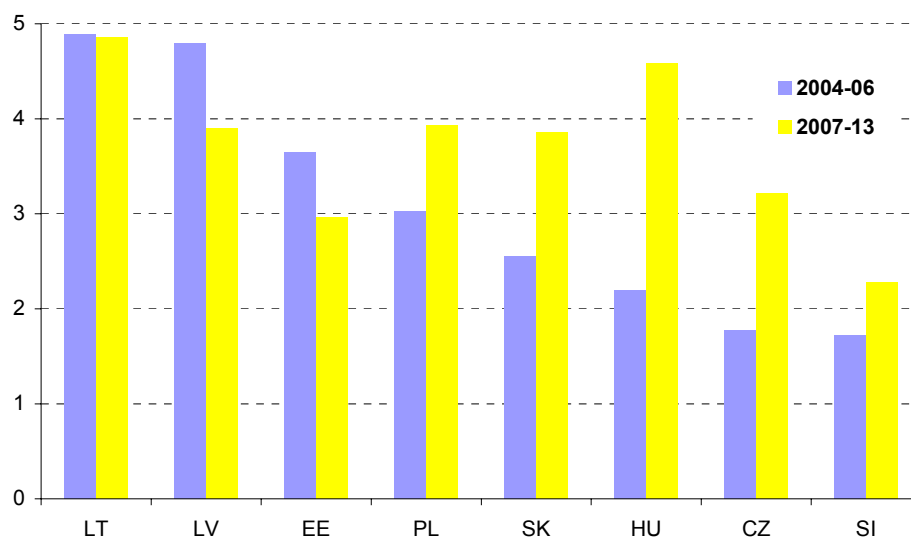
2.2 A Magyarország számára megítélt források EU-8 összehasonlításban

A Magyarország számára megítélt EU források nagyságát és szerkezetét érdemes nemzetközi kontextusba helyezni, vagyis összevetni azokkal az országokkal, amelyek egy régióból és egy csoportban, nagyjából azonos feltételekkel csatlakoztak 2004-ben az Európai Unióhoz.⁷

Az Európai Unió kötelezettségvállalásait tekintve elmondható, hogy 2004-2006 között a 8 új tagország a GDP 1,7-4,9 százalékára számíthatott, míg a következő, 2007-2013 tervezési periódusban 2,3-4,9 százalékra változik. (lásd 2. számú ábra) Némi eltérés figyelhető meg a két időszak közötti eloszlás szempontjából a balti országok és a többi ország között, hiszen míg a balti államok jelentősebb forrásokra számíthattak az első két éves tagságuk alatt, míg az 5 másik ország és köztük Magyarország is a 2007-2013 tervezési időszakban számíthat jelentősebb forráskeretre.

Magyarország számára 2004 és 2006 között éves szinten átlagosan 2,2 százalék állt rendelkezésre, míg 2007 és 2013 között hazánk 4,6 százalék EU forrásra számíthat.

2. ábra: Éves átlagos GDP-arányos kötelezettség-vállalások az EU-8 országoknál 2004-2006 és 2007-2013 között (%)

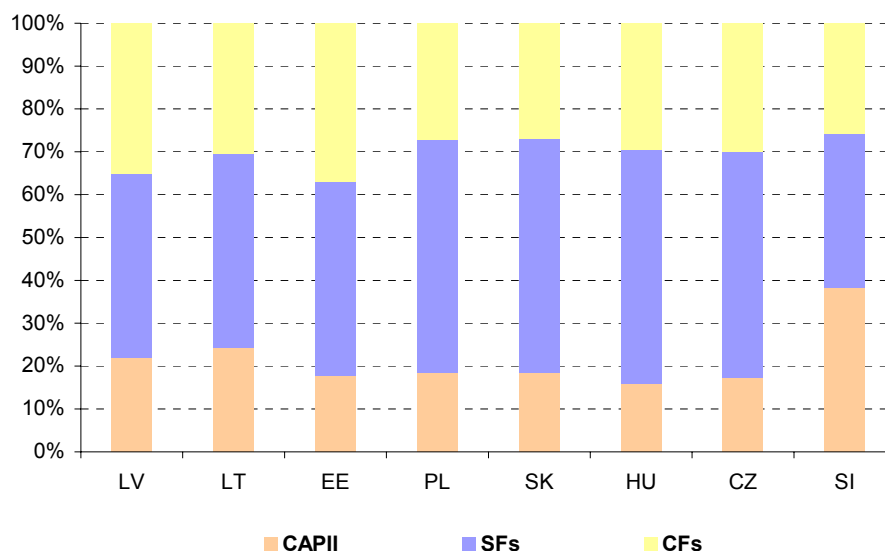
Forrás: IMF

Ami a megítélt források szerkezeti alakulását illeti, azt a 3. és 4. számú ábrák vizsgálatával szemléltethető.

⁷ Az összevetés alapja az EU-8 ország-csoport: Lettország, Litvánia, Észtország, Lengyelország, Szlovákia, Magyarország, Csehország és Szlovénia

2004 és 2006 között a balti államok a többi országhoz képest jelentősebb mértékben részesültek a Kohéziós Alap juttatásaiból. A visegrádi négyek vonatkozásában nem észlelhető jelentős eltérés, hiszen a megítélt források 28-30 százalékát a Kohéziós Alap, 53-54 százalékát a Strukturális Alapok, míg a fennmaradó 16-18 százalékát a CAP keretében lehetett lehívni. Ebből a szempontból Szlovénia kivételt képez, hiszen a lehívható források mintegy 40 százaléka a CAP jegyében kerülhetett lehívásra. Értelemszerűen a fejlettségi különbségek jól tükröződnek a források szerkezetében.

3. ábra: Az EU források szerkezete az EU-8 országoknál 2004-2006

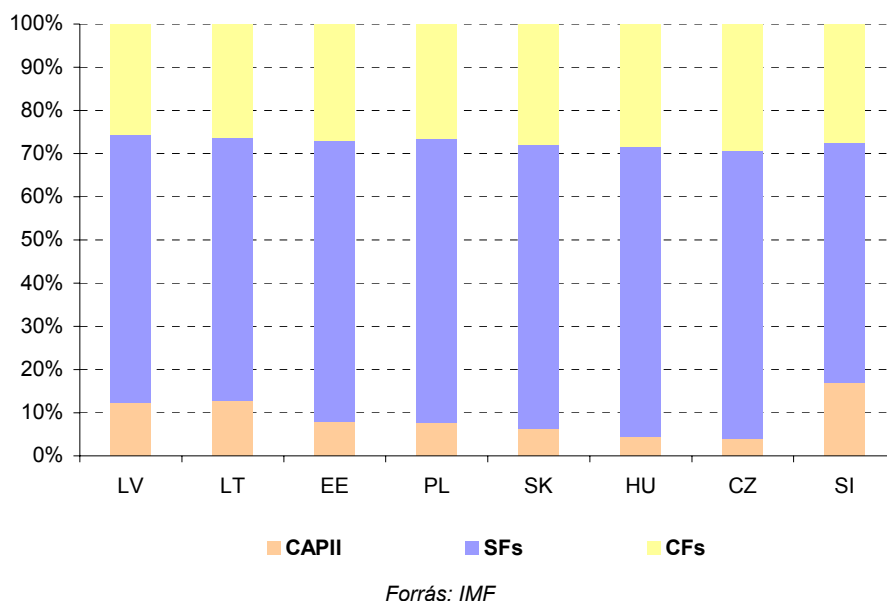

Forrás: IMF

A jelenleg futó 2007-2013-as periódusban viszont már jelentős eltérések figyelhetők meg az előző csonka periódus forrásszerkezeti megoszlásához képest. Jól látható a CAP kiadások arányának drasztikus csökkenése, amely jelzi a mezőgazdasági támogatások jelentős visszafogását. Ezzel szemben a Strukturális Alapok térnyerése figyelhető meg, elsősorban a CAP és kevésbé a Kohéziós Alapok rovására. A források szerkezete az országok összehasonlításában kevésbé különbözik, inkább homogénebbé vált, ami részben jelzi a csoporton belüli konvergencia folyamatának eredményeit.⁸

⁸ A balti országok jelentős növekedési többlete általi felzárkózás útján.

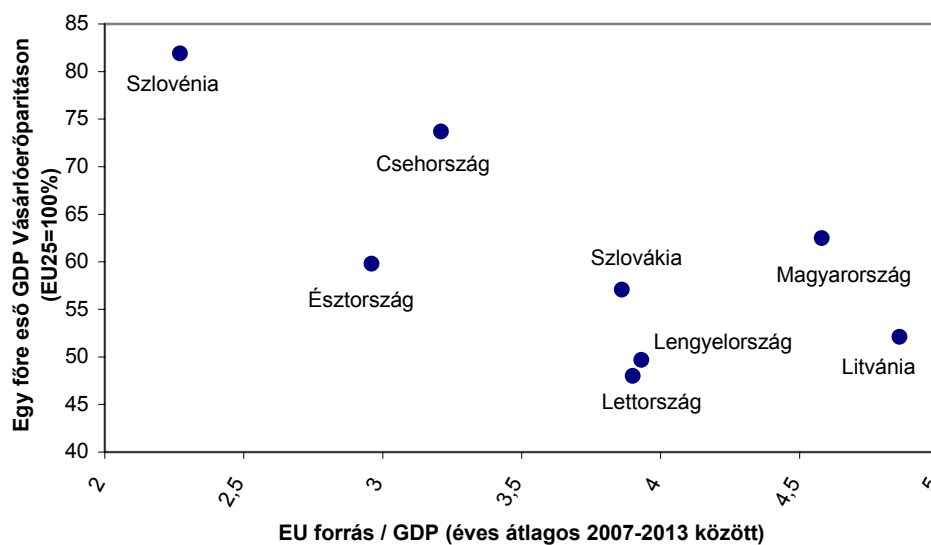
4. ábra: Az EU források szerkezete az EU-8 országoknál 2007-2013

A magyar források szerkezetét vizsgálva a két periódusban elmondható, hogy míg az első elemzési periódusban a Kohéziós Alap biztosította a lehívható források 30 százalékát, addig a jelenlegi periódusra ez nem változott jelentősen, mérsékelten csökkent. A Strukturális Alap részesedése viszont 53 százalékról 67 százalékra nőtt. A CAP források szintén teret vesztek, hiszen a korábbi közel 18 százalékos mértékről lecsökkent 4 százalékra. Ez döntő prioritásváltást mutat a mezőgazdaság vonatkozásában.

Fontos azonban a szerkezetek vizsgálatakor visszautalni, hogy az azt demonstrálni szándékozó ábrák nem jelzik a források abszolút nagyságát.

5. ábra: Az EU források szerkezete az EU-8 országoknál 2007-2013

Végül érdemes az 5. számú ábra alapján megvizsgálni az EU kötelezettségvállalások és a reál-konvergencia összefüggését. A 2007-2013-as időszakban az egy főre eső vásárlóerő-paritáson számított GDP és a megállapított EU forrás keret között megfigyelhető a kapcsolat, vagyis a megítélt támogatások nagysága összhangban van a fejlettséggel.

3 Elméleti kitekintés

Célszerű az EU források hatásainak vizsgálatának megkezdése előtt tisztázni néhány a tanulmány szempontjából releváns elméleti kategóriát.

3.1 Abszorpció

Az uniós támogatások a csatlakozó országok gazdaságainak nagyságához képest viszonylag jelentős volumenű beruházási forrásokat jelentenek. Mind a támogatások felhasználói, mind pedig finanszírozói szempontjából kiemelkedő jelentőségű, hogy hogyan is kerülnek felhasználásra ezek a támogatások, elérik-e céljukat, hasznos és fenntartható beruházásokat támogatnak-e, hozzájárulnak-e a támogatott országok gazdaságának növekedéséhez közép- és hosszú távon, végső soron az unión belüli kohéziót szolgálják-e.⁹

A támogatások felhasználását elemző szakirodalomban nincs egységes elméleti háttér, ami alapján egyértelműen definiálni lehetne az abszorpciós problémákat. Az értékelési és uniós gyakorlat az ex ante beruházási célokat és az ex post megvalósult beruházások volumenét veti össze. Ez a megközelítés azonban igen keveset mond el arról, hogy valójában milyen is volt a források felhasználása: ezért jobb egy ennél általánosabb definícióra támaszkodni, ami figyelembe veszi azokat a célokat is, amelyek a támogatások nyújtása mögött állnak.

Elméletileg a támogatások (elsősorban a strukturális támogatások) akkor hatásosak, ha pozitív jelenértékű többletkibocsátást generálnak. Akkor hatékony a támogatások felhasználása, ha a támogatások nélküli szinthez képest a lehető legnagyobb a támogatások által generált hatás a gazdasági növekedésre. Minden olyan problémát, ami miatt a gazdaság növekedése elmarad attól a potenciális szinttől, ami a transzferek adott volumenét tekintve elvárható lenne, abszorpciós problémának tekintünk.¹⁰ Bár ez a potenciális szint csak absztrakció, ez a megközelítés segít abban, hogy az abszorpciós problémákat kategorizálhassuk.¹¹

Hervé és Holzmann (1998) a definíciók alapján és makrogazdasági szempontból két csoportba osztják az abszorpció nehézségeit. Az egyik csoportba azok a problémák kerülnek, amik miatt a lehetségesnél kevesebb fizikai vagy humántőke-beruházás jön létre az adott gazdaságban. A másik csoportba pedig azok a makrogazdasági problémák kerülnek, melyek a transzferek árarány-torzító hatásai miatt jönnek létre, így térítve el a gazdaságot a maximálisan elérhető növekedési pályától.

Az első csoporton belüli problémákat aztán tovább lehet kategorizálni. Itt a legelterjedtebb, az unió által is alkalmazott csoportosítást követjük:¹²

- a makroökonómiai abszorpciós kapacitás azt mutatja meg, hogy adott GDP mellett mennyi támogatást tud valószínűsíthetően hasznosan felhasználni az adott gazdaság,

⁹ Nem teljesen tisztázott, hogy az Unió milyen célokat kíván elérni az EU költségvetéssel, így a hatékony, vagy sikeres felhasználás fogalma nehezen megfogható. Teljesen mást jelent a hatékonyság például a kohéziós politika és a versenyképességi politika esetén.

¹⁰ Hervé – Holzmann [1998]

¹¹ Az Uniós támogatásoknak azonban a többletkibocsátás generálása nem az egyetlen célja. A hatásosság, hatékonyság azt jelenti, hogy a kívánt célok (lásd 9. lábjegyzet) vonatkozásában mekkora hatást fejtenek ki a felhasznált források, támogatások. A gazdasági növekedés csak egy cél ezek közül.

¹² Horvat [2004], NEI [2002]

- az adminisztratív abszorpciós kapacitás a támogatásokat elosztó intézményrendszer működésének hatékonyságával kapcsolatos,
- a pénzügyi abszorpciós kapacitás a nemzeti költségvetés kofinanszírozási képességét, a magánerőforrások bevonhatóságát, illetve a kapcsolódó pénzügyi tervezéssel, likviditásmenedzsmenttel kapcsolatos kérdéskört takarja. Az alapokból jövő támogatás nem helyettesítheti a nemzeti fejlesztési kiadásokat, másrészt a maastrichti konvergencia-kritériumok miatt a saját költségvetési hozzájárulások nem finanszírozhatóak a deficit és az államadósság növelésével.

Az adminisztratív abszorpció alapja egy jól felépített és átlátható intézményrendszer, megfelelő hatáskör-definíciókkal, belső rivalizálástól mentesen, a fejlesztési terv céljaival összhangban kialakítva. Az alkalmazottaknak megfelelően képzettnek kell lenniük, az adott célokkal összhangban. Ez nem csak elméleti, hanem praktikus tudást is kell, hogy jelentsen. Fontos az érintett közösség megfelelő tájékoztatása, a releváns információk célba juttatása. A túl sok információ ugyanolyan rossz lehet, mint a túl kevés.

A pénzügyi abszorpció terén az addicionalitás célja a támogatások kizorítási hatásának mérsékelése, de az addicionalitás teljesülése nehezen ellenőrizhető.¹³ Emellett egyes országokban a kofinanszírozás jelenlegi mértékei mellett is lehetnek kizorítási hatásai a támogatásoknak. Viszont elmaradottabb területeken már a kofinanszírozási elvárások is túl magasak lehetnek a helyi források nagyságához viszonyítva, ami ezeket a területeket kizárja a támogatások felhasználásából. Mindez rámutat az addicionalitás, a kofinanszírozás és a kohézió megteremtésének ellentmondásaira. Hasznos lehetne esetleg a területek jólététől függő kofinanszírozás elvárása. De ez is ellentmondásos lehet, a beruházások megtérülésének hatásán keresztül: növelné az újraelosztást, de csökkenthetné a támogatások felhasználásának hatékonyságát.

Hervé és Holzmann az első csoportban jellemzően a felhasználás hatékonyságával kapcsolatos, mikroökonómiai eredetű, makroökonómiai abszorpciós kapacitást meghatározó tényezőket emeli ki:

Hatások, melyek visszafogják a termelő kapacitások bővülését:

A technikai kapacitás-korlátok oda vezetnek, hogy a támogatások kezelése túl magas adminisztratív költségekkel jár, és ez többletteleher rontja a támogatások felhasználásának hatékonyságát – a tervezési és az ellenőrzési költségek nem produktívak.

A támogatásokat kezelő intézményrendszer szereplőinek önérdekeiből fakadó járadékvadászatnak is megvannak a hatékonyságcsökkentő hatásai. A közösségi választások elmélete szerint a járadékvadászat társadalmilag költséges. Költsége annak az erőforrás felhasználásnak a lehetőségköltsége, amit a gazdasági szereplők a korlátozottan rendelkezésre álló támogatások megszerzésére fordítanak. Az elmélet szerint, ha a gazdasági szereplők arra számítanak, hogy p valószínűséggel X forráshoz juthatnak, akkor maximum pX forrást áldoznak arra, hogy ezt megszerezzék, és ezt a pX forrást nem máshol költik el a gazdaságban. Az elmélet megosztott azzal kapcsolatban, hogy mekkorák a járadékvadászat tényleges költségei. Járadékvadászatot, azaz ezzel járó nagyobb társadalmi költségeket valószínűsít, ha nem eléggé átlátható a támogatások elosztásának rendszere, és ha a járadékvadászatnak eleve vannak hagyományai

¹³ Az addicionalitás az egyik legfontosabb kérdés az EU források költségvetésre gyakorolt semlegességének biztosításában.

az adott országban. Ezért járadékvadászatot valószínűsítő intézményi tényezők az erős érdekképviselői szervezetek, a magas állami újraelosztás, és a területileg vagy nemzetiségileg töredezett államigazgatás.

A nagy volumenű transzferek rövid-távú keynesi hatásai megváltoztathatják a fogyasztás és a megtakarítás folyamatait – ha megnő a fogyasztás súlya a megtakarításokhoz képest, akkor kialakulhat olyan helyzet, hogy a támogatások hatására a hazai beruházások csökkennek. További torzító hatás, hogy a kereslet megnő rövid-távon az építőiparban és a szolgáltatási szektorban, ami aztán nyomást fejt ki a bérekre és az árszínvonalra. A gyorsuló infláció valamint a támogatások iparszerkezetet is torzító hatásainak következményeképpen hosszú távon a gazdasági növekedést mérsékeli ez a hatás. (*holland betegség*)

Hatások, melyek a beruházási ösztönzőket módosítják, és így eltérítik a támogatásokat az optimális felhasználástól:

A közösségi beruházások létrehozása időigényes, és a nagy volumenű támogatások mellé jelentős hazai társfinanszírozásnak is társulnia kell. Így a társfinanszírozás lehetőségköltségei is nagyok. Mivel részben kívülről meghatározott a támogatások felhasználásának időzítése, ez befolyásolja a támogatások felhasználásának hatékonyságát. Ide tartozik például az a Magyarországon igen fontos hatás, hogy az euró bevezetése miatt a költségvetés eleve korlátozott mozgásterében a társfinanszírozás rövid-távon elvonja a forrásokat bizonyos területekről – a költségvetés kialakításától függ, hogy mekkora lehetőség-költsége van a források átcsoportosításának.

Információs aszimmetriák, melyek szinte bármely gyakorlati támogatással kapcsolatos helyzetben megjelennek.

A közösségi választások elméletének szempontjai, ahogy arról már volt szó, rámutatnak, hogy a rendszer szereplőinek megvannak a maguk külön érdekei, amelyek eredője aztán nem feltétlenül a társadalmi optimumot alakítja ki. Amikor például a kormányzat rövidtávú politikai nyereségnek értékeli a támogatások mielőbbi lehívását, és ez a támogatott projektek minőségének rovására megy, a rövidtávú politikai célok ellene hatnak a hosszú távú növekedés céljának.

Érdemes röviden kitérni arra is, hogy milyen árarány-torzító hatásai lehetnek az uniós támogatásoknak:

- A támogatások főleg a non-tradable ágazatokban (például építés) emelik a tényezőkeresletet, és így a bérek és árak emelkedése a teljes gazdaságban kifejti hatását, esetleg veszélyeztetve ezzel a tradable szektor helyzetét (*holland betegség*).
- A támogatások elosztása befolyásolja a gazdaság ágazati szerkezetének alakulását: ez megakadályozhatja vagy lassíthatja a kevésbé versenyképes ágazatok átalakulását.
- A támogatások elosztásának területi hatásai is befolyásolhatják a teljes ország növekedését, a tényezők mobilitásának befolyásolásával. A hátrányos helyzetű területekben kisebb lehet a beruházások megtérülése, így bizonyos típusú infrastrukturális beruházásoknál a területi újraelosztás és a források hatékony felhasználása konfliktusba kerülhet. A gazdaságföldrajzi megfontolások többek között arra mutatnak rá, hogy a fejlődő és a lemaradó régiók közötti összeköttetések fejlesztése erősen ronthatja a lemaradó területek helyzetét.

Nem véletlen, hogy az abszorpció kérdésköre a kilencvenes években került előtérbe Európában: a nyolcvanas évektől folyamatosan bővült az unión belül az újraelosztás, és az egyre nagyobb források

esetében egyre fontosabb szempont lett a támogatások hatékony felhasználása. Az is kiderült a tagállamok tapasztalataiból, ami eleve sejthető az abszorpciót meghatározó tényezők elemzésekor: a támogatások volumenének növekedésével az abszorpció problémák jelentősége, mértéke megnő.

Összefoglalva tehát, a legtöbb abszorpció probléma intézményi eredetű, és a nagy nemzeti eltérések a strukturális és kohéziós alapok felhasználásának hatékonyságában a nemzeti intézményrendszerek különbségei miatt alakulnak ki. Itt nem csak a támogatásokat kezelő intézmények eltéréseire kell gondolnunk: a gazdaság szerkezetében rejlő intézményi tulajdonságok ugyanilyen fontosak. Ilyen meghatározó tényezők a bér-megállapodási hagyományok, a politikai rendszer adottságai, a gazdaságpolitika általános jellemzői. Az uniós beavatkozás ezeket a helyi sajátosságokat nem tudja befolyásolni.

A nemzetközi és a viszonylag szűk európai uniós szakirodalom az abszorpció témakörében azt sugallja, hogy a fent leírt, elméletileg rendszerezett problémák java része empirikusan is releváns, és a kevés nemzetközi empirikus tanulmány alapján az is elmondható, hogy az abszorpció problémák mértéke egész nagy lehet. Esetenként a támogatások kifejezetten gátolhatják a növekedést és a reálkonvergenciát: ez általában a fogadó országon belüli járadékvadászat, protekcionizmus és a számos piaci rugalmatlanság hatása.

A tanulmány további részében döntően a makrogazdasági és a pénzügyi, elsősorban költségvetési hatásokkal foglalkozik a tanulmány.

4 A Kohéziós országok tapasztalatai, makrogazdasági és fiskális teljesítmény

Magyarország várható makrogazdasági hatásai vizsgálata előtt célszerű rövid kitekintést tenni a kohéziós országok (Írország, Portugália, Spanyolország és Görögország) teljesítményére, amelyet EU tagként valósítottak meg. Ehhez néhány alapvető makrogazdasági mutató segítségével vesszük igénybe - a GDP, a munkanélküliség, valamint a beruházások alakulását. Előtte azonban egy fejezet erejéig át kell tekinteni röviden azt a támogatási keretrendszert, amellyel a kohéziós országoknak kellett szembesülniük.

4.1 Az EU támogatási rendszerének átalakulása és a kohéziós országok részesedése a költségvetési forrásokból

Az 1980-as évek vége felé az Európai Közösség jelentős reformokat hajtott végre az EU költségvetése vonatkozásában, annak érdekében, hogy felgyorsítsa a gazdasági fejlődést a lemaradó régiók számára. A reformlépések párhuzamosan bontakoztak ki az Egységes Európai Piac (Single European Market) felé tett lépésekkel, amely megvalósítása és az általa kibontakozó erőteljesebb verseny értelemszerűen negatívan érinthette a sok szempontból kevésbé fejlett, többnyire perifériális régiók fejlődését. Így a gazdasági és társadalmi kohézió érdekében olyan tényezők támogatása került középpontba e régiók felzárkóztatására, illetve leszakadásának megakadályozására, mint a fizikai infrastruktúra, a humántőke és az innovációs kapacitás fejlesztése.¹⁴

Egy összefüggő keretrendszert hoztak létre Közösségi Támogatási Keret (Community Support Framework - CSF) néven, amelynek alapvető eszközeit a különböző Strukturális Alapok biztosították: az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERDF), az Európai Szociális Alap (ESF), az Európai Mezőgazdasági Tanácsadó és Garancia Alap (EAGGF) és 1993 óta a Kohéziós Alap (CF).¹⁵

Az első időszak Közösségi Támogatási Kerete 1989 és 1993 között az Egységes Európai Piac megvalósulásának politikai és gazdasági támogatottságát igyekezett biztosítani a regionális egyenlőtlenségek csökkentésére fordított jövedelemátcsoportosítás útján. A program 1989-es árakon 37,3 milliárd ECU forrást biztosított 7 ország számára. Ez éves szinten a GDP 2 százalékát kicsivel meghaladó támogatást jelentett – ami nagyjából azonos mértéket képvisel, mint a Marsall segély idejében nyújtott források.

A második időszakban, 1994 és 1999 között, a Gazdasági és Monetáris Unió (EMU) megvalósítása érdekében került elhatárolásra 1994-es árakon 208,7 milliárd ECU forrás, amit Spanyolország, Görögország, Írország, Olaszország, Portugália, Nagy-Britannia számára vált elérhetővé, ami a kohéziós országok esetében átlagosan 2,2 százalékot.¹⁶

¹⁴ A direkt kapcsolat e tényezők és a növekedés között nem bizonyított. *Lolos (2001), 2. oldal*

¹⁵ Az első kísérletek a kevésbé fejlett déli régiók támogatására az Integrált Mediterrán Programok voltak az 1980-as években.

¹⁶ Görögország és Portugália 3 százalék felett.

Végül az utolsó lezárult periódusban, 2000 és 2006 között, az Agenda 2000 figyelembevételével és az EMU első időszakának megerősítése céljából átlagosan a GDP 1,6 százalékát elérő forrást biztosított a kohéziós országok számára.¹⁷

A 3. számú táblázat tartalmazza az egyes kohéziós országok GDP arányos strukturális intervencióinak nagyságát. Görögország és Portugália a legnagyobb haszonélvezője az EU forrásoknak. A három felvázolt időszak közül az 1994-1999 közötti periódusban jutottak ezen országok a legjelentősebb hozzájárulásokhoz.

3. táblázat: Strukturális intervenciók nagysága a kohéziós országokban 1989-2006

GDP %-a	Görögország	Portugália	Írország	Spanyolország	Kohéziós országok
1989-1993					
Teljes kiadás	4,4	6,0	5,8	1,5	3,8
Közösségi intervenció*	2,6	3,0	2,5	0,7	1,4
Hazai intervenció**	1,8	3,0	3,3	0,8	1,4
1994-1999					
Teljes kiadás	6,9	6,6	4,2	3,1	4,1
Közösségi intervenció*	3,5	3,7	2,4	1,6	2,2
Hazai intervenció**	3,4	3,0	1,8	1,5	1,9
2000-2006					
Közösségi intervenció***	2,8	2,9	0,6	1,3	1,6

* Strukturális és Kohéziós Alap együtt

** magánforrások és költségvetési források együtt

***2001-es előrejelzés alapján

Forrás: Európai Bizottság, Lolos (2001)

A 4. számú táblázat vizsgálata alapján elmondható, hogy az EU források viszonylag jelentős szerepet töltek be az állóeszköz felhalmozási kiadásokon belül. A kohéziós országok csoportjában Görögország és Portugália az a két gazdaság, amely a legnagyobb mértékben fedezte EU forrásokkal állóeszköz felhalmozását. A kohéziós országok átlagában azonban nem olyan magas, 5,5-8,9 százalékos mértékű arányszámokat tud felmutatni a három periódus során.

4. táblázat A strukturális források az állóeszköz felhalmozás arányában 1989-2006

%	Görögország	Portugália	Írország	Spanyolország	Kohéziós országok
1989-1993	11,8	12,4	15,0	2,9	5,5
1994-1999	14,6	14,2	9,6	6,7	8,9
2000-2006	12,3	11,4	2,6	5,5	6,9

Forrás: Európai Bizottság, Lolos (2001)

Össességében elmondható hogy a 1994-1999 időszakban a Kohéziós országok rendkívüli nagyságú forráshoz jutottak az EU strukturális intervenciója útján.

4.2 A kohéziós országok makrogazdasági teljesítménye 1989-2006 között

Írország 1973-ban, Görögország 1981, Spanyolország és Portugália 1986-ban lett az Európai Közösség teljes jogú tagja. A belépés időpontja meghatározó jelentőségű volt, hiszen a hetvenes és nyolcvanas

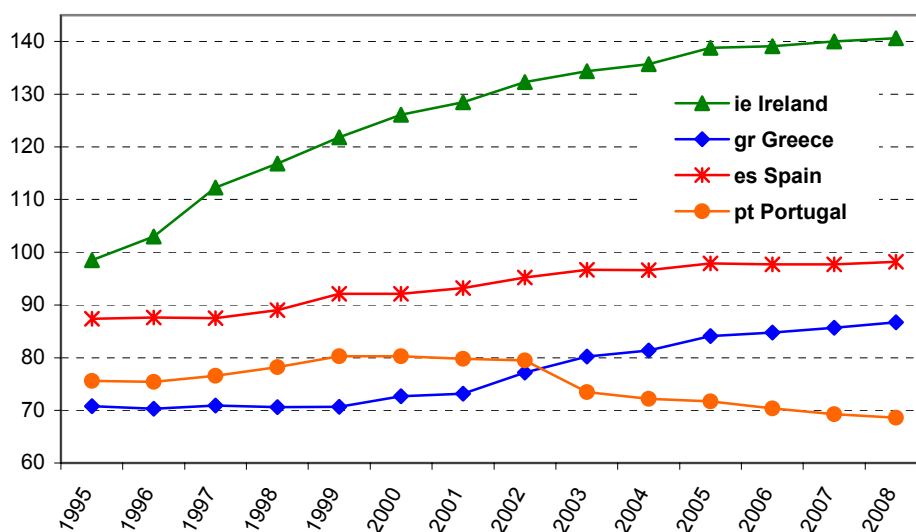
¹⁷ 3 százalék körüli GDP arányos értékkel Görögország és Portugália számára.

években az EK-gazdaságok és Nyugat-Európa az olajárrobbanás generálta strukturális válságban kedvezőtlen gazdasági teljesítményt mutatott fel. Ez párosult a csatlakozott országok intézményi, kulturális, gazdaságpolitikai és mikro-gazdasági sajátosságaival. Nem csoda tehát, hogy gyakorlatilag a nyolcvanas évek közepéig a kohéziós országok rossz GDP növekedési mutatókkal rukkoltak elő. Ebből a szempontból Spanyolország és Portugália csatlakozása szerencsésebb időben történt.

A tanulmány szempontjából – a megnőtt EU költségvetés miatt – releváns időszakban, 1989 és 2006 közötti időszak eredményeit a fejezet további részében elemzi a tanulmány. A kohéziós országok elmúlt időszaki teljesítményének értékelésére a GDP alakulását, a munkaerő-piaci folyamatokat, valamint a beruházások alakulását tekintjük át.

Ha az egy főre eső bruttó hazai termék vásárlóerő-paritáson mért mutatóit vizsgáljuk, a 6. számú ábra alapján Írország tűnik a legsikeresebb kohéziós országnak, hiszen 15 év alatt nemcsak megközelítette, hanem jelentős mértékben lehagyta az EU-25 országok átlagát.¹⁸ Spanyolország konvergenciája lassú, de stabil trendet követ. A két alacsony fejlettségi szintről induló és a GDP arányosan legtöbb EU forrást felszívó gazdaság közül, Görögország teljesítménye bizonyul meggyőzőnek különösen a kilencvenes évek végétől számítva. Portugália ezzel szemben ellenkezőleg, éppen a 90-es évek végétől mutat jelentős mértékű divergenciát az EU-25 átlagától.

6. ábra: A vásárlóerő-paritásban mért egy főre jutó GDP alakulása 1995-2008 között (EU-25 = 100)

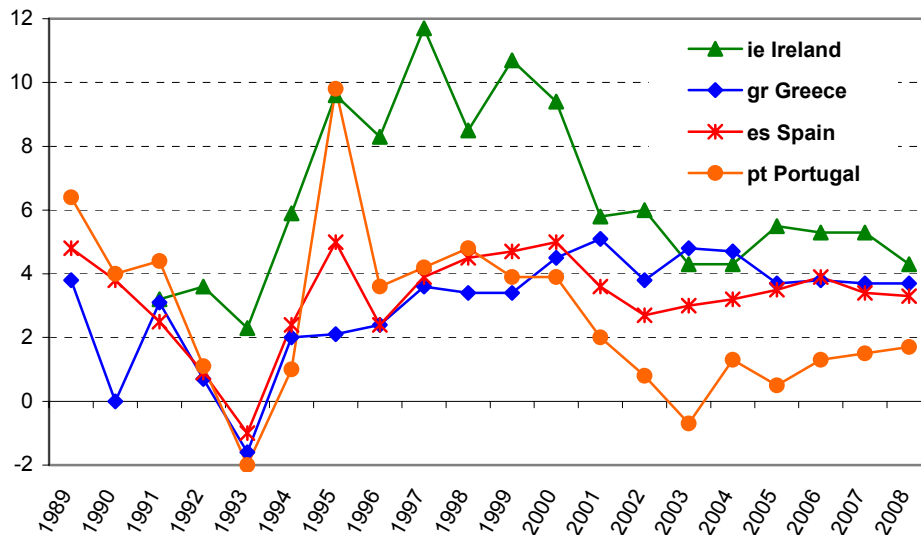
Forrás: Eurostat

E megállapításokat alátámasztja a 7. számú ábra, mutatva a konvergencia mögött álló növekedési ütemeket. Írország elsősorban a kilencvenes évek második felében, jelentős a potenciális növekedési ütemet meghaladó mutatókkal jelentős ugrást hajtott végre. Görögország és Spanyolország gyakorlatilag 90-es

¹⁸ A 2004-es kibővítéssel ugyan az referencia átlag csökkent, de nem jelentős mértékben, hiszen EU-10 GDP-je mindössze az EU-25 GDP-jének kb. 5%-a.

évek vége óta fenntartható pályára állította gazdaságát és az óta 3-4 százalékos, az EU átlagot meghaladó mértékű növekedéssel konvergál. A gyenge portugál teljesítmény itt is szembetűnő.

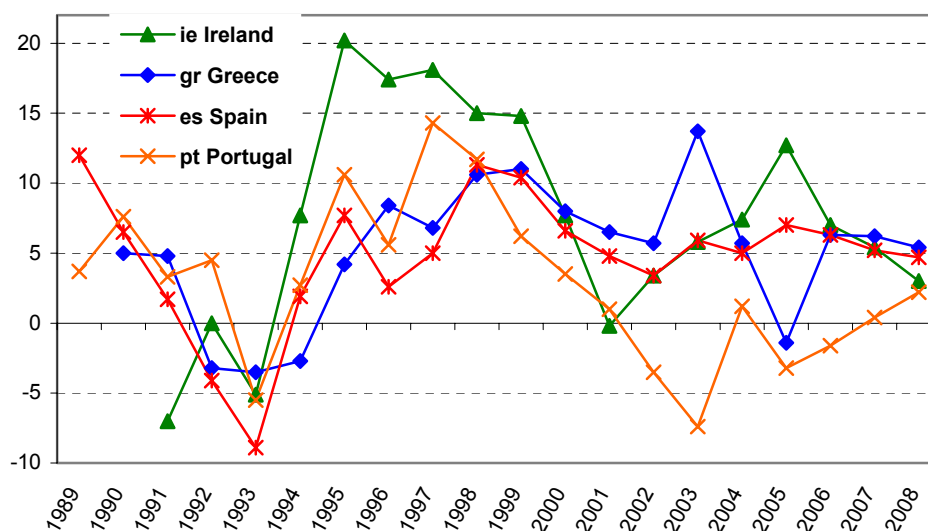
7. ábra: A reál GDP alakulása 1989-2008 között

Megjegyzés: 2006 becsült adat, 2007-2008 előrejelzés
Forrás: Eurostat

A 8. számú ábra mutatja bruttó állóeszköz felhalmozás alakulását. A beruházások illetően alakulása alapján elmondható, hogy a beruházási boom az 1993-1999 közötti költségvetési periódussal esik egybe, amelyet döntően a világgazdasági környezet javulása és kisebb részben az EU források megnőtt aránya magyaráz.

8. ábra: A bruttó állóeszköz felhalmozás 1989-2008 között (%)

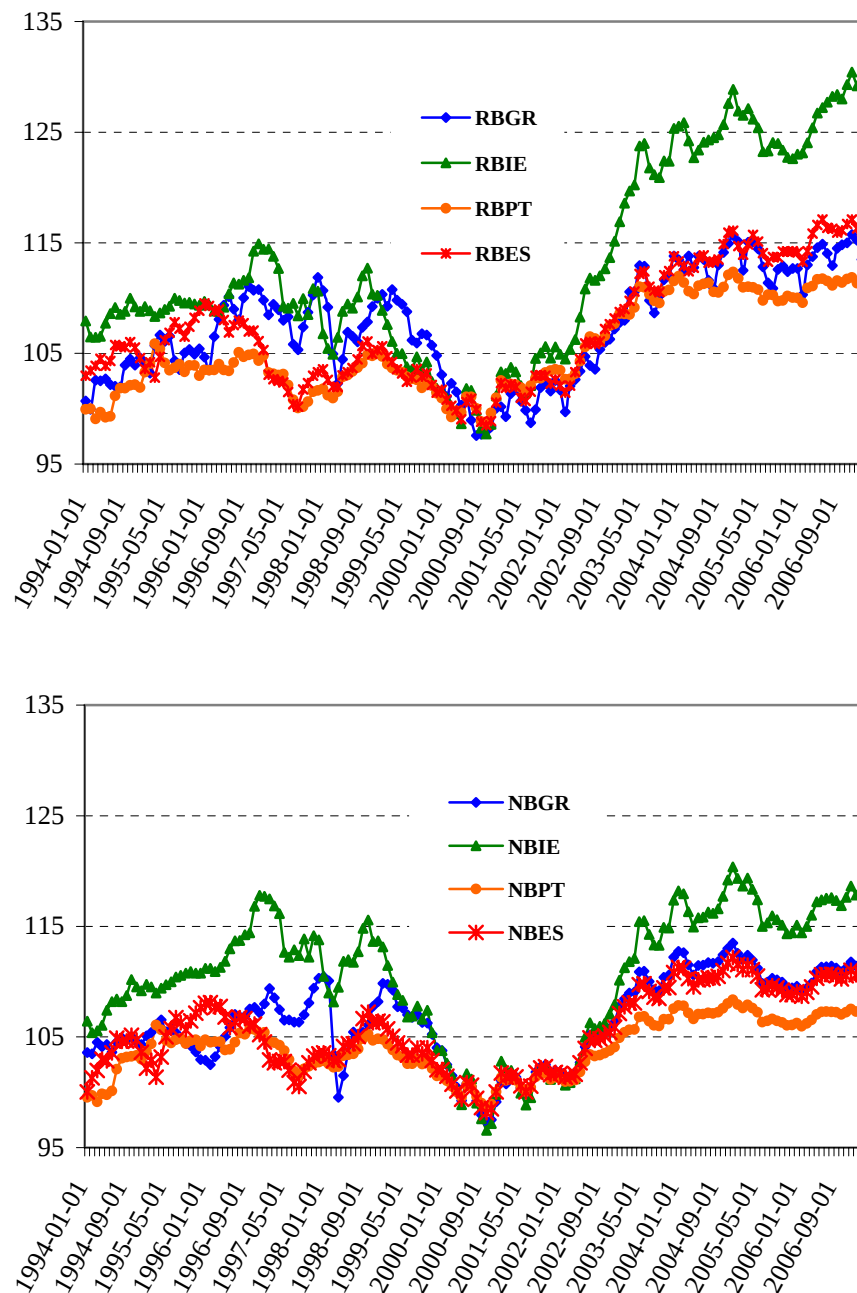
Forrás: Eurostat

Nehéz meghatározni az EU források felhasználása során indirekt módon generált beruházások nagyságát. Mindenesetre elmondható, hogy az EU források által finanszírozott beruházások Portugália és Görögország tekintetében jelentősebb, de még mindig marginális mértékben járultak hozzá a beruházási ütem alakulásához.

Ha a reálárfolyam alakulását tekintjük, ami a versenyképesség egy mutatója, a felértékelődés a versenyképesség romlását, míg a leértékelődés a versenyképesség javulását mutatja.¹⁹ A reálárfolyam alakulását magyarázhatja a nominális árfolyam alakulása és a relatív árak alakulása is. Amint a 9. számú ábra alapján a nomináleffektív árfolyam jól láthatóan csak részben magyarázza a reálárfolyam alakulást, a relatív árszínvonal változás is meghatározóvá. Ez annál is szembetűnőbb, mivel ezek az országok az euró övezet tagjai.

¹⁹ *Real Effective Exchange Rate (REER)*, avagy a reáleffektív árfolyam felírható: $REER = NEER \times P_{\text{hazai}} / P_{\text{külföldi}}$. *Krugman és Obstfeld (2003)* A reálárfolyam a nominális árfolyamnak a relatív árakkal korrigált változata, míg a reáleffektív, vagy másik nevén a reálhatékony árfolyam az, amikor a valutát nem csak egy másik külföldi valutához viszonyítjuk, hanem a legfőbb partnerek nemzeti valutáihoz, súlyozott átlagukat véve. A reál- és reáleffektív árfolyamok többféle fajtája ismert az alapján, hogy milyen árakat veszünk figyelembe: fogyasztói árindexet, termelői árindexet. Létezik továbbá export egységérték alapú, fajlagos munkерő-költség alapú reálárfolyam mutató is.

9. ábra: A reáleffektív (fent) és a nomináleffektív (lent) árfolyam alakulása 1994-2006 között (%)

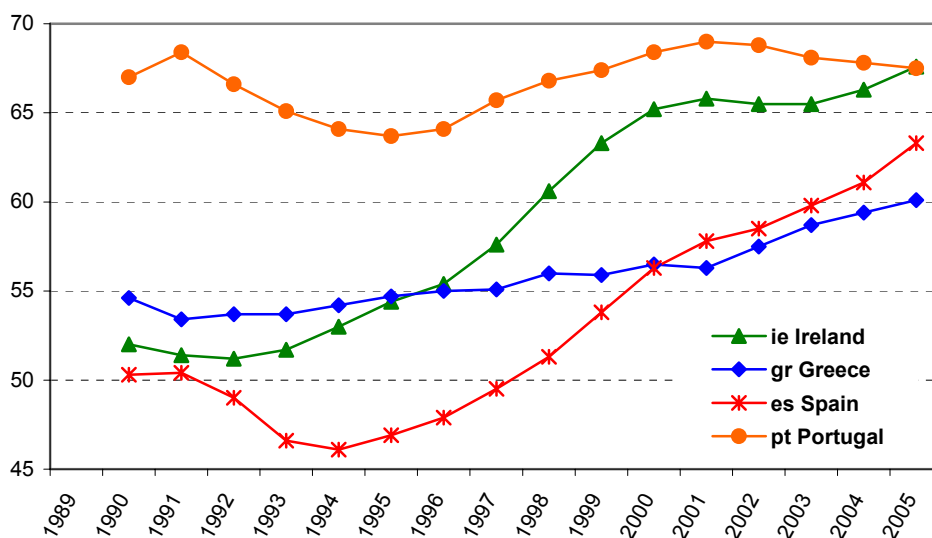

Forrás: BIS

A reálárfolyamok pozitív korrelációt mutatnak a termelékenységgel. Ezt a jelenséget hívja a közgazdasági szaknyelv Balassa-Samuelson hatásnak, amit széleskörű irodalom és szakmai vita övez. A reálárfolyam alakulása tehát lehet jele a kereskedelmi forgalomba kerülő és nem kerülő áruk termelékenység-magyarázta relatív árszínvonal alakulásának. Amennyiben az utóbbiak árai jobban nőnek, mint a kereskedelmi forgalomba kerülő áruk árai, a reálárfolyam felértékelődik.

A foglalkoztatás alakulása tekintetében már némileg eltérő kép vázolható fel a 10. számú ábra alapján, hiszen itt Írország és Spanyolország előrelépése jelentős, hiszen míg Írország a liszaboni 70%-os kritérium közelébe tornászta foglalkoztatását, közel 15 százalékponttal megnövelve azt, addig Spanyolország a kilencvenes évek elején tapasztalt visszaesés után 1994-ről 2005-re több mint 35 százalékkal volt képes megemelni, 64 százalékra.

10. ábra: A foglalkoztatás alakulása 1990-2005 között (15-64 év közötti lakosság százalékában)

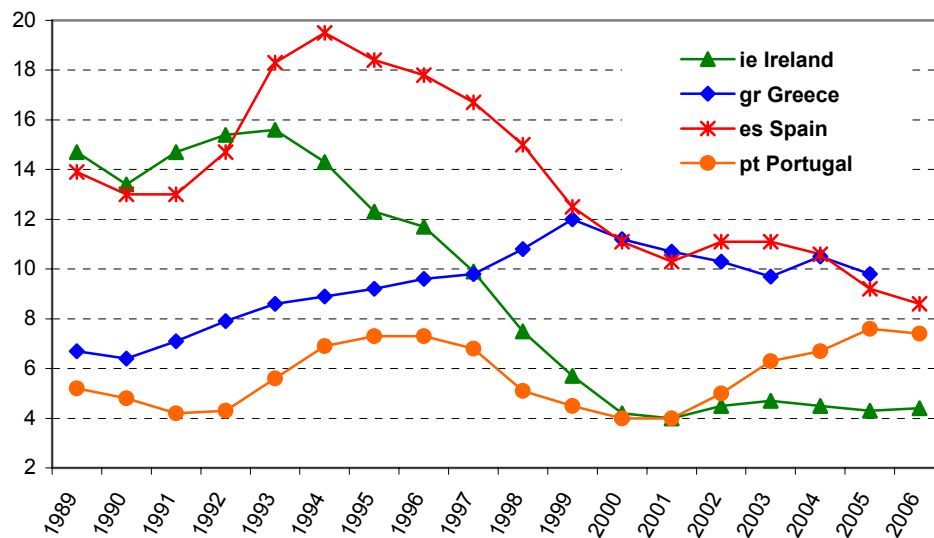

Forrás: Eurostat

Ebben a vonatkozásban a másik két ország is jól teljesített, hiszen Görögország folyamatos lassú ütemben a 60 százalékos szintig jutott 2005-ig. Portugália tradicionálisan magas foglalkoztatási szintjét nem tudta jelentős mértékben elmozdítani.

A 11. számú ábra is az ír és a spanyol eredményeket igazolja, hiszen mindkét ország kétszámjegyű munkanélküliségről ért el jelentős csökkenést. Görögország, mint a növekedési mutatóknál már láttuk, az ezredfordulón törte meg az addig növekvő munkanélküliség trendjét, Portugália viszont éppen akkor szembesült a növekvő munkanélküliség problémájával.

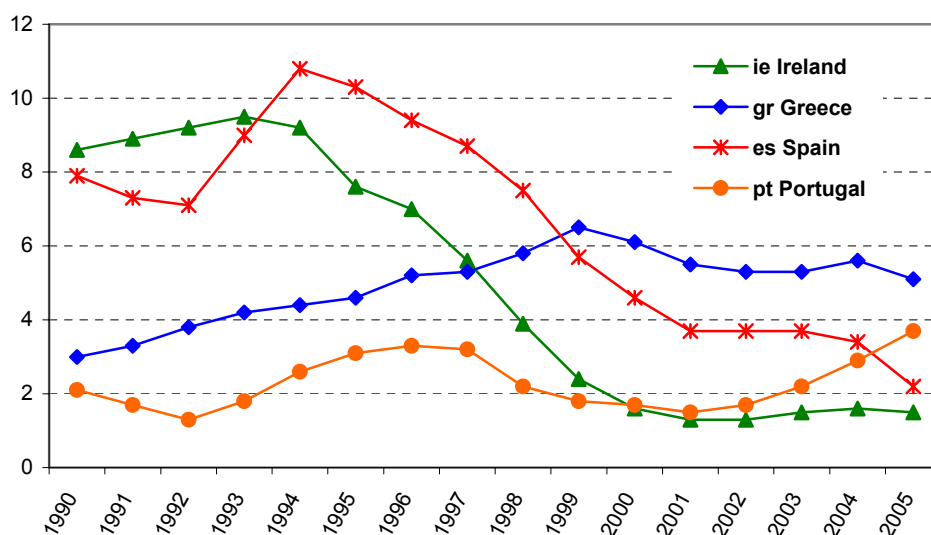
11. ábra A munkanélküliség alakulása 1989-2006 között (%)

Forrás: Eurostat

Talán még fontosabb mutatója a munkaerő-piaci folyamatok formálódásának a tartós munkanélküliség indikátora, amit a 12. számú ábra szemléltet. Ez arról tanúskodik, hogy a munkaerőpiac rugalmasabb és a munkát keresők rövid időn belül tudnak állományba kerülni. A spanyol és az ír esetben, ez arra utal, hogy a két ország munkanélküliségének jelentősebb része relatíve rövid időtartamú, míg Portugália és Görögország esetében a tartós munkanélküliség jelentősebb szerepet tölt be.

12. ábra: A tartós munkanélküliség alakulása 1990-2005 között (%)

Forrás: Eurostat

E rövid makrogazdasági kitekintés után elmondható hogy az ír és spanyol gazdaság szolgáltatja a kedvezőbb példát az Európai Unión belül hasznosan eltöltött időszakra. Jelentősebb eredményeket elsősorban a kilencvenes évek második felétől értek el a kohéziós országok, mind a növekedés, mind a munkaerő-piaci folyamatok terén. Ez egybeesett az ezen országok irányába megnyilvánuló legjelentősebb EU költségvetési kötelezettségvállalással. A sikereket azonban nehéz egyértelmű összefüggésbe hozni pusztán az EU alapjaival és lehatárolni a költségvetési újraelosztás makrogazdasági hatásait. Ez annál is inkább igaz, mivel párhuzamosan az elosztható költségvetési források növekedésével, az Egységes Európai Piac előmozdításával, valamint a Gazdasági és Monetáris Unió kialakításával az EU a gazdasági integráció is jelentősen mélyült, amelynek önmagában jelentős hatása lehetett a vizsgált országok makrogazdasági teljesítményére.

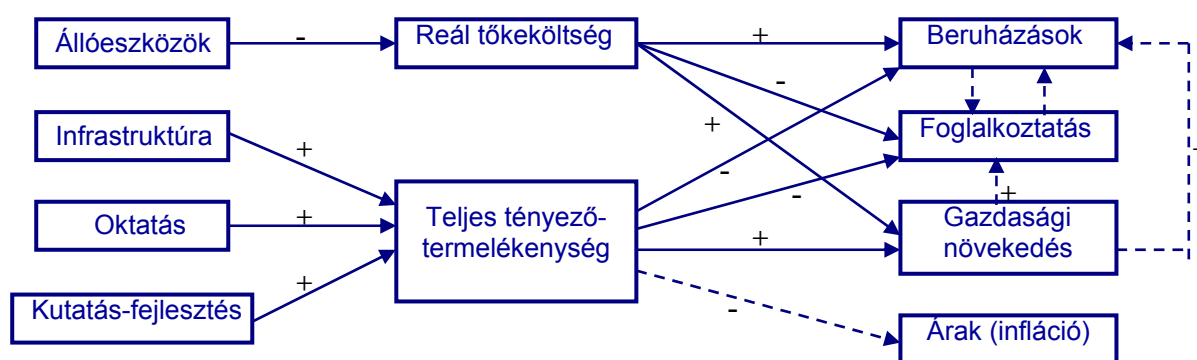
5 Az EU források várható makrogazdasági hatásai

5.1 Növekedés, foglalkoztatás

Az Unió költségvetési források egyre nagyobb része azt a célt szolgálja, hogy a tagországok gazdaságát tartósan magasabb növekedési pályára tudja állítani, de legalábbis olyan, hosszú távon érvényesülő pozitív hatásokkal járjon, mely munkahelyek teremtéséhez/megőrzéséhez és a nemzetközi versenyképesség javításához vezet a forrásokból részesülő gazdaságokban. Az Unió új tagországai esetében mindenképp a Strukturális és a Kohéziós Alapok hatásai állnak az érdeklődés homlokterében.

Amint azt a 13. számú ábrán láthatjuk, a Strukturális és Kohéziós Alapok két fontosabb csatornán keresztül hatnak a fontosabb reálgazdasági változókra.

13. ábra: A Strukturális és Kohéziós Alapok egyszerűsített makrogazdasági hatásmechanizmusa

Megjegyzés: folytonos vonal: direkt hatás; szaggatott vonal: áttételes hatás

Az alapoknak a *termelőtőke* állománya bővítésére irányuló közvetlen felhasználása a tőkejavak költségének csökkenésén keresztül hat. A tőkejavak költségének csökkenése önmagában is ösztönzőleg hat a beruházások bővülésére, amit tovább fokoz az, hogy a relatíve megdráguló munkaerőt is az olcsóbbá váló tőkével helyettesítik a vállalatok. Az elsődleges hatások tehát a beruházások tekintetében pozitívak, míg a foglalkoztatás tekintetében negatívak. A magasabb beruházások azonban a kibocsátás növekedését eredményezik, amely áttételeken keresztül új munkahelyek teremtését eredményezi. A foglalkoztatási hatás eredője tehát bizonytalan, mivel e közvetett hatások akár jelentősebbek is lehetnek a közvetlen (negatív) hatásnál.

Amennyiben az alapok felhasználásának módja az *infrastruktúra* bővítése, a *humántőke* fejlesztése vagy a *kutatási és fejlesztési tevékenység* mélyítése, akkor a reálgazdasági hatások a tényezőtermelékenység növekedésén keresztül jelentkeznek. A termelékenység növekedése mind a tőkejavak, mind a munkaerő iránti keresletet csökkenti, hiszen ugyanazt a kibocsátási szintet a magasabb hatékonyság miatt kevesebb termelési tényező alkalmazásával is el lehet érni. A közvetlen elméleti hatás tehát mind a beruházások, mind a foglalkoztatás tekintetében negatív. Ugyanakkor azonban a hatékonyság növekedése a termelés átlagos költségének csökkenésével jár, ami az olcsóbb tényezők intenzívebb felhasználására ösztönöz, ezáltal

magasabb kibocsátási szint érhető el. A termelési költségek csökkenése áttételeken keresztül ráadásul a végső értékesítési árakban, végső soron pedig a fogyasztói árakban is érvényesülhet.

Összességében tehát elméletileg az alapok pozitívan járulnak hozzá a gazdasági növekedéshez, míg a foglalkoztatási hatás előjele nem egyértelmű. A gazdasági növekedéssel kapcsolatban is joggal merül fel a kérdés, hogy csak egyszeri, a források folyósításának időszakára gyakorolt pozitív hatásról van szó, vagy a kibocsátás növekedésének üteme tartósan magasabb lehet. Az első esetben a kibocsátás szintjében eltolódik ugyan, de egy idő után a gazdasági növekedés üteme változatlan ahhoz képest, mint ami Uniós források igénybevétele nélkül is megfigyelhető lenne. A második esetben a gazdasági növekedés üteme lenne tartósan magasabb. Hogy ténylegesen melyik eset valósulhat meg, azt kvantitatív vizsgálatokkal kell mélyebben elemezni.

5.2 Vizsgálatok kvantitatív módszerekkel

A Strukturális és kohéziós Alapokból származó források hatásainak tudományosabb jellegű, kvantitatív vizsgálata leginkább a gazdasági növekedéshez való hozzájárulásra terjed ki.²⁰ Ez teljesen érthető annak fényében, hogy ezen alapok mögött egyértelműen a reál-konvergencia²¹, azaz az elmaradottabb országok, régiók jövedelmének az Unió átlagához való felzárkóztatása jelenik meg elsőrendű célként. Ezen alapok hatását pedig az Uniós forrásokból részesülő országok GDP-jének alakulásában próbálják megragadni.

Alapvetően két különböző módszertani megközelítésben történtek eddig jelentősebb kvantitatív vizsgálatok: modellszimulációk valamint ökonometriai elemzések keretében. Mindkét megközelítésnek vannak komoly gyengeségei, amit azért fontos már az elején hangsúlyozni, mert – legalábbis a jelenlegi helyzet alapján – a kétféle megközelítésből más következtetések adódnak az Uniós források gazdasági növekedésre gyakorolt hatását illetően.

Modellszimulációk

A modellszimulációkat olyan általános egyensúlyelméleti alapokon nyugvó modellekkel végzik, melyek paramétereit többnyire nem becslik, hanem vagy korábbi empirikus vizsgálatokból veszik át, vagy kalibrálják²², egy részükre vonatkozóan pedig csak szakértői feltételezéssel élnek. Az Uniós alapok beáramlását a modellek pótlólagos állami beruházásként ragadják meg, melyek a gazdaság különböző szektoraiban a tőkeállományt növelik. Az alapok hatásainak identifikálásához természetesen szükség van a modellek egy olyan változatára, amikor nincsenek ilyen pótlólagos állami beruházások, ezek az ún. baseline-modellek, s az Uniós források hatása a szimulált valamint a baseline-modellből származó változók eltéréseként jelenik meg.

Fontos jellemzője a modelleknek, hogy az említett pótlólagos állami beruházások produktivitását és hatékonyságát tételezik fel, továbbá azt, hogy a vizsgált időszakban egy adott gazdaság az összes, a

²⁰ Ex ante vizsgálatok

²¹ A konvergencia kifejezést két értelemben is használhatjuk. Az Uniós jövedelmek átlagához való felzárkózást értve alatta abszolút konvergenciáról beszélünk. Felzárkózás azonban az is, amikor egy gazdaság a saját hosszú távú fejlettségi szintjéhez tér vissza, amelyről az esetleges korábbi tervgazdálkodással, majd az azt követő piacgazdasági átmenettel járó gazdasági megtorpanás lefelé térítette el. Ez utóbbit feltételes konvergenciának nevezzük.

²² Kissé leegyszerűsítve a kalibrálás azt jelenti, hogy a paraméterek egy bizonyos körét úgy számszerűsítik, hogy a modell kiinduló állapota egyensúlyi legyen, azaz egy egyszeri külső sokk hatására a modell visszatér ebbe az állapotába.

hétéves pénzügyi keret alapján számára allokálható Uniós forrást le tudja kötni. Emellett természetesen az addicionalitás elvét is teljes mértékben figyelembe veszik, vagyis az Uniós források nem helyettesítenek olyan állami beruházási kiadásokat, amelyek e források hiányában is szükségesek lettek volna, hanem azokhoz képesti többletberuházást eredményeznek. Ebből következően a modellszimulációk révén valójában az alapok lehető legkedvezőbb, *potenciális* növekedési hatása rajzolódik ki.

Az Európai Bizottság két alkalmas modellel is rendelkezik az Uniós források növekedési hatásának vizsgálatára. A *Hermin* nevet viselő modelljük szemléletében inkább (neo-) keynesi jellegű, egy adott ország gazdaságát termelési oldalról egy ipari és egy szolgáltató szektor képviseli. Előbbi kibocsátása a világpiaci keresletre, a világpiaci árakra és a relatív költségekre tekintettel határozódik meg, utóbbiában a nemzetközi árak és a költségek szerepe kisebb, azonban a belső kereslet is nagy szerephez jut. A közösségi beruházások nem pusztán a tőkeállomány növekedésén keresztül, közvetlen hatnak, hanem extern hatások is léteznek például a humántőke felhalmozása tekintetében. A várakozások ebben a modellben visszatekintők (adaptívak).

A Bizottság *QUEST II* nevű modellje a Herminnel szemben neoklasszikus jellegű, ún. sztochasztikus dinamikus általános egyensúlyi (SDGE) modell előretekintő (racionális) várakozásokkal. Több szektoros modell; termelési oldalon is több ágazat létezik, melyek kibocsátását neoklasszikus termelési függvények határozzák meg. A háztartások fogyasztásukban intertemporálisan optimalizálnak (azaz vásárlásaikat a jelenbeli és a jövőben várható jövedelmeik együttes figyelembevételével alakítják), a reálkamatok endogének (szemben a Hermin modellel, melyben kívülről adottak). A reálkamata endogenitása miatt a felzárkózással együtt járó „természetes” reálfelértékelődés a reálkamata növekedését, e keresztül magánberuházások kiszorulását eredményezi. A QUEST II ezeket a hatásokat is képes megragadni, ezért, bár a Herminhez hasonlóan ugyancsak az Uniós források potenciális növekedési hatását számszerűsíti, ezt a hatást a Herminhez képest kisebbnek becsli.

A korábbi kohéziós országok (Görögország, Írország, Portugália és Spanyolország) vonatkozásában, bár közvetlenül összehasonlítható eredmények nincsenek, a Hermin átlagosan a GDP *szintjének* 1-1,5 százalékos addicionális növekedését becsülte egy hétéves pénzügyi tervezési periódusban a benchmark-modellelhez képest. Azzal a feltételezéssel élve, hogy ezt a periódust követően további forrásokban az érintett gazdaságok nem részesülnek, hosszabb távon a hatás a GDP szintje tekintetében 1 százaléka alá csökken. A QUEST II már az adott hétéves periódusban is kisebb, a GDP szintjének mindössze 0,5-1 százalékos pótlólagos növekedését becsülte, ami hosszabb távon (amennyiben további Uniós forrásbeáramlás nem történik) még lejjebb süllyed.

A Hermin modellel Magyarországra vonatkozó szimulációt is végeztek, mégpedig 2004-ben rendelkezésre álló információk alapján a 2007-2013-as és a 2014-2020-as pénzügyi tervezési periódusra egyaránt.²³ A 2004-es adatok annyiban feltétlenül idejüket múltak, hogy átlagosan 40 százalékos önrészt tételeztek fel a magyar állam részéről, miközben a 2005 végén nagyjából kialakított 2007-2013-as pénzügyi keretterv alapján úgy tűnik, hogy a társfinanszírozás mértéke átlagosan legfeljebb 20 százalékos lesz. Nagyobb ugyanakkor az éves átlagos forrásbeáramlás potenciális nagysága: a 2004-es modellszámításokban ez még 3 milliárd euró volt évente, jelenlegi adatok alapján maximális abszorpció esetén azonban ez az összeg a 4

²³ A 2014-2020-as időszakra a 2007-2013-as periódus támogatásainak áthúzó hatását nézték meg

milliárd eurót is elérheti. A szimuláció fontos aspektusa még, hogy az Unió forrásokat a vizsgált időszakban konstans arányokban fordítják infrastrukturális beruházásokra (több mint 60 százalék), humántőke-beruházásokra (20 százalék alatt) valamint vállalatoknak nyújtott támogatásokra (20 százalék).

A baseline-modellhez képest a fenti feltételekkel 2013-ra a GDP szintje több mint 8 százalékkal lenne magasabb az Unió alapok hatásaként, míg a foglalkoztatás szintje közel 5 százalékkal. A külső egyensúly a lényegesen magasabb beruházások hatására rosszabb lenne, mint a benchmark esetében, mégpedig akár évi 3 százalékkal is nagyobb lehetne a külső finanszírozási szükséglet. Azzal a feltételezéssel, hogy a 2014-2020 pénzügyi tervezési időszakban már nem részesül Magyarország az Unió alapokból 2020-ra már csak 4 százalékkal lenne magasabb a GDP szintje, mint a benchmark-változatban. A foglalkoztatás szintjében egyáltalán nem mutatkozna többlet az alapszcenáriohoz képest, viszont a megvalósult beruházások (fizikai és humántőke növekedése egyaránt) termőre fordulása következtében a külső egyensúly a 2013-2020 periódusban már jobb lenne (évi közel 1,5 százalékkal), mint a baseline-esetben.

Az Európai Bizottság két modellje mellett ki kell emelni, hogy a fejlesztési politika hatásainak vizsgálatára Magyarországon készültek saját fejlesztésű modellek is. A Pécsi Egyetemhez fűződő *EcoRET* modell első blokkja az Unió alapok teljes tényező-termelékenységet (TFP) befolyásoló hatásait, valamint a befektetéseket és a foglalkoztatottságot érő hatásokat igyekszik számszerűsíteni, majd a második, makroökonómiai blokkon keresztül határozza meg a főbb makrogazdasági változók alakulását. 2004-2008 közötti időszakon – még a 2007-2013-as pénzügyi tervezési periódusra vonatkozó adatok ismeretének hiányában – az *EcoRET*-tel mindössze 1,5-2 százalékos GDP-többletet számszerűsítettek az alap szcenáriohoz képest, a foglalkoztatás többlete pedig csak egy-két évben haladta meg az 1 százalékos mértéket. A beruházások bővülése azonban viszonylag magas volt, így a baseline-hoz képest rosszabb külső egyensúlyi mutatókat az *EcoRET* is felmutatta.

5. táblázat: Becsült hatások a baseline-modellhez képest a 2007-2013 tervezési időszakban

	Hermin	QUEST II	EcoRet
GDP szintje (2013)	+8,4%	-	+7,5%
Foglalkoztatás szintje (2013)	+4,5%	-	+2,6%
Beruházások szintje (2013)	+41,0%	-	+13,3%
Folyó fizetési mérleg egyenlege (GDP arányában; éves átlag)	-3,0%	-	-

A modellt továbbfejlesztése során (lásd *Varga (2006)*) integrálták a regionális (területi) hatások számszerűsítésére kidolgozott *RAEM-Light* nevet viselő SCGE-típusú²⁴ modellel, majd a 2007-2013-as forráselosztás adatainak ismeretében ezzel az összetett modellel végzetek szimulációkat az Unió források növekedési hatásainak vizsgálatára. Ez a modell a Herminből származóhoz hasonló pótlólagos

²⁴ Spatial Computable General Equilibrium, azaz területi (térszerkezeti) hatásokat tartalmazó általános egyensúlyi modell.

GDP-növekedést generál: 2013-ra 7,5 százalékkal magasabb GDP-szintet becsül az alapszcenáriohoz képest. Jóval kisebb növekedést vár azonban a foglalkoztatás szintjét tekintve, hiszen a Hermin 4,5 százalékaival szemben csak 2,6 százalékos többletfoglalkoztatással számol a baseline-hoz képest 2013-ban, az is igaz viszont, hogy már a 2007-2013-as periódus első éveiben a munkahelyek számának gyors bővülését ígéri. Különbség mutatkozik a Herminhez képest a lakossági fogyasztás alakulásában is: az EcoRET-RAEM-Light jóval nagyobb fogyasztástöbbletet becsül a Herminhez képest.

Ökonometriai vizsgálatok

A modellszimulációkkal szemben ezek az elemzések nem az Uniós alapok potenciális növekedési hatását, hanem az adatokból ténylegesen kimutathatót becslik. Mivel a valóságban az Uniós források felhasználása nem mindig hatékony, az abszorpció közel sem teljes ezek mellett ráadásul az addicionalitás elve sem feltétlenül érvényesül²⁵, az ökonometriai számításokkal becsült hatás lényegesen kisebb a modellszimulációkból származóknál, egyes esetekben kifejezetten negligálható. Mindamellet az ökonometriai számításoknak komoly gyengesége, hogy szűkös mennyiségű és meglehetősen rossz minőségű (nagyon heterogén) adatokra támaszkodnak, amelyek a becsült eredmények megbízhatóságának érthetően nem kedveznek.

Boldrin és Canova (2001) úgy találták, hogy a gazdasági növekedést érdemben nem serkentették a strukturális támogatások. Úgy vélték, hogy ez főként annak köszönhető, hogy a támogatások rendszere egyáltalán nem piacorientált, így politikai célkitűzések és ambíciók uralják felhasználásukat a gazdaságiakkal szemben. Ebből kiindulva a strukturális támogatások rendszerének teljes átalakítását szorgalmazták.

Ederveen et al (2003) ugyan kimutatott alacsony szintű, az Uniós forrásoknak tulajdonítható konvergenciát, ez azonban csak feltételes felzárkózásnak tekinthető (lásd az 18. számú lábjegyzetet). Ő is rámutatott arra, hogy a hatás mértékét döntően befolyásolja a források fogadásáért és allokálásáért felelős intézmények minősége. Tanulmányában egzakt becslést adott az addicionalitás „sérülésének” mértékére is: vizsgálata alapján 1989-93 között egy eurónak megfelelő Uniós támogatás 17 centnek megfelelő olyan állami beruházást helyettesített, amely egyébként (strukturális támogatás hiányában) is megvalósult volna.

Az ökonometriai vizsgálatok arra utalnak, hogy az Uniós források gazdasági növekedést élénkítő hatása nem mutatható ki, vagy annak mértéke igen alacsony. Fő okként az intézményrendszer nem-hatékony voltát, rossz minőségét jelölik meg. Egyik jelentős mellékeredményük ugyanakkor, hogy a magas külkereskedelmi nyitottságú országok esetében az Uniós források növekedési hatása szignifikánsan jobb a zártabb gazdaságokénál. Míg az intézményrendszer gyengeségei Magyarország esetében is az Uniós alapok gyenge növekedési hatását valószínűsítik, jelentős külkereskedelmi nyitottságunk révén talán még is számíthatunk némi pozitív impulzusra.

²⁵ Miután az addicionalitás teljesülése komoly elvárás az EU részéről, a valóságban jogi értelemben az addicionalitás elve nem sérült. Ez elérhető például az uniós forrásokon kívüli állami beruházások szerkezetének manipulálásával. A joginál tehát a felzárkózás szempontjából sokatmondóbb a közgazdasági értelemben vett addicionalitás, amely azonban ilyen esetekben is sérül.

5.3 Fizetési mérleg hatások

A külső egyensúly alakulása szempontjából az Unió források beáramlásának közvetlen és közvetett hatásait különböztethetjük meg. A közvetlen hatások egy meghatározott, az EU által társfinanszírozott projekt megvalósításához szükséges pénzáramlásokban mutatkoznak meg, míg a közvetlen hatások a megvalósult projektek további működéséből fakadó külfölddel szembeni pénzforgalmakban követhetők nyomon.

Ennek alapján közvetlen hatásként jelentkeznek az országba beáramló Unió források vagy a folyó fizetési mérleg egyéb folyó átutalásokból származó bevételek soron vagy a tökemérleg megfelelő bevételi tételében.²⁶ Mivel az EU tagországai egyben az Unió költségvetését is finanszírozzák, ezt a hozzájárulást is közvetlen hatásként kell elkönyvelni, csak hogy ez jóváhagyott projektektől függetlenül éven belül időarányosan kerül átutalásra, és az egyéb folyó átutalások kiadási során kerül elkönyvelésre. Minthogy a beáramló Unió források jelentős részben olyan beruházásokat finanszíroznak, melyek magas importtartalmúak, így az ezekhez a projektekhez kapcsolódó többletimport is az Unió források közvetlen külső egyensúlyi hatásaihoz tartozik.

Ebből leszűrhető, hogy a közvetlen hatások eredője nem feltétlenül pozitív. Az Európai Bizottság által befogadott projektektől függetlenül az EU költségvetéséhez való hozzájárulást mindig teljesíteni kell, így ha egy időszakban kevés projekt kerül EU-s társfinanszírozásra, az egyenleg negatív lehet. De még ha az egyéb folyó transzferek illetve a tökemérleg soraiban pozitív is a forrásbeáramlás és a költségvetési hozzájárulás egyenlege, bizonyos időszakokban túlsúlyba kerülhetnek kimagaslóan nagy importtartalmú beruházások, melyek a közvetlen hatást egészében negatívvá teszik. Főként az EU kibővítését követő években lehet ilyen a helyzet, hiszen mind intézményrendszeri gyengeségek, mind a tapasztalatok hiánya miatt ilyenkor az Unió források abszorpciója még alacsony, és dominálnak a magas importtartalmú beruházások. Ez világosan megfigyelhető volt néhány korábbi kohéziós ország esetében is, és a Hermin modell is hasonló becsléseket adott Magyarország vonatkozásában a 2007-2013-as pénzügyi periódusra.

Közvetett hatásként jelentkezik azonban a külső egyensúly tekintetében, ha a megvalósult projektek révén újabb exportbázisok keletkeznek, vagy olyan (infrastrukturális) kapacitások jönnek létre, melyeket nem-rezidens felhasználók is igénybe vesznek és használatukért fizetnek. Ezek a közvetett hatások makrogazdasági szinten általában inkább pozitívak a külső egyensúly szempontjából, amit ugyancsak alátámasztani látszanak az eddigi kvantitatív vizsgálatok; a korábbi kohéziós országokban is a külső egyensúlyt javítónak becsülték a Bizottság modelljei az Unió források hatását a 2000-2006-os pénzügyi tervezési periódusra, s a 2007-2013 időszak negatív hatását követően a Hermin is pozitívnak becsli az Unió alapok hatását a külső egyensúlyra Magyarország tekintetében.

²⁶ Az elválasztás nem mindig egyértelmű. A folyó fizetési mérlegben elvileg olyan rezidensek és nem-rezidensek közötti pénzmozgások jelennek meg, amelyek a nemzeti jövedelem keletkezését is befolyásolják, a tökemérlegbe beállított pénzmozgások a nemzeti jövedelmet elvileg nem, csak a rezidensek és nem-rezidensek egymással szembeni pénzügyi (befektetési) pozícióját módosítják. A valóságban gyakran kompromisszumokat kell kötni egy adott projekthez kötődő pénzáramlás klasszifikálásában, a jövőre nézve pedig nem is érdemes külön kezelni azt, hogy az unió forrás konkrétan melyik csatornán folyik be.

5.4 Ár- és árfolyamhatások

Az Unió források hatásai a tőkeköltségek és a relatív élőmunka/tőke költségek tekintetében viszonylag világosak, sokkal kevésbé kutatottak és egyértelműek azonban az egyéb árakra és költségekre gyakorolt hatások. Ha abból indulunk ki, hogy a beáramló Unió források révén nő a teljes tényezőtermelékenység, akkor ez a termelési költségek csökkenését eredményezi, e keresztül pedig a termelői és közvetetten a fogyasztói árakra is lefelé irányuló nyomást gyakorol.

Ez utóbbi hatás, tehát a fogyasztói árakra, s így az inflációra gyakorolt hatás azonban még elméleti szinten sem túl erős, és a már említett EcoRET-RAEM-Light modell például inkább magasabb inflációt becsül az Unió források beáramlását tartalmazó scenárióban az alapscenárióhoz képest. Igaz a különbség elég kicsi, majdhogynem elhanyagolható.

Az árakhoz hasonlóan a devizaárfolyamra gyakorolt hatás sem jelentős. Az Unió források beáramlása mögött egyértelmű felhasználási igény van, és a többnyire jelentős importtartalmú beruházások következtében (amit ezek a források finanszíroznak) nem keletkezik a pénzügyi rendszerben sem fölösleges devizalikviditás, ami esetleg az árfolyamot elmozdítaná. A felzárkózás folyamatában megfigyelhető reálfelértékelődés ugyan a termelékenység növekedésével függ össze, mely utóbbi részben az Unió források felhasználásának is köszönhető. Arra azonban nincs evidencia, hogy a felzárkózás folyamatában lévő gazdaságok devizáinak valamilyen szinten természetes hosszú távú reálfelértékelődését az Unió alapok keretében történő forrásbeáramlás lényegesen felgyorsította volna.

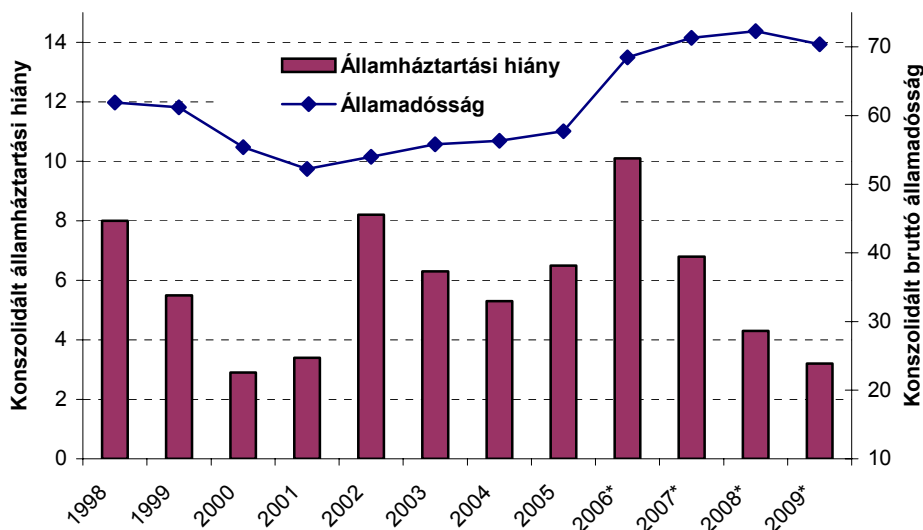
Mivel az Unió források árakra és az árfolyamokra gyakorolt hatása gyengébb, a gazdaságpolitika megengedheti magának azt a luxust, hogy ezekkel kapcsolatban alapvetően a reálkonvergenciára, azaz a jövedelmi felzárkózásra és a foglalkoztatás élénkítésére irányítsa figyelmét.

6 Az EU források várható fiskális hatásai

Az újonnan csatlakozott országoknak és köztük Magyarországnak, 2004-es csatlakozásuk óta meg kell felelniük a Stabilitási és Növekedési Paktumnak és az általa érintett államháztartási kritériumoknak.²⁷ Magyarország is célként tűzte ki az euró minél előbbi bevezetését, amelynek azonban egyik fő feltétele az kiegyensúlyozottan fenntartható államháztartási pozíció, azon belül is minimálisan a GDP 3 százaléka alatti államháztartási egyenleg és a 60 százaléka alatti államadósság.

A régió országai, és leginkább Magyarország már évek óta rendkívüli figyelmet kap kedvezőtlen államháztartási pozíciója miatt. Magyarország túlzott deficit eljárás alatt áll és konvergencia programja keretében jelentős költségvetési kiigazításon esik át (lásd 14. számú ábra). Ebben az időszakban így minden egyes tényező, amely valamilyen irányba befolyásolja az államháztartási pozíció alakulását, nagy jelentőséggel bír.

14. ábra: Magyarország államháztartási pozíciójának alakulása 1998-2009 (a GDP százalékában)

*Konvergencia program alapján
Forrás: Eurostat, Konvergencia Program

Az nemzetközi irodalom nem egyöntetű az EU csatlakozásból eredő fiskális hatások megítélésében. Miközben gyakran kifejezésre kerül az az állítás, hogy a csatlakozás hatására új kihívások érik a nemzeti költségvetéseket, nagyon kevés számszerű becslés áll rendelkezésre.

Kopits és Székely (2003) számszerűsítették a csatlakozásból adódó direkt és indirekt várható hatásokat és arra jutottak, hogy a döntően rövidtávon jelentkező direkt hatások²⁸, köztük az EU Alapok forrásainak

²⁷ 3%-ot meg nem haladó államháztartási egyenleg és 60%-ot meg nem haladó államadósság

²⁸ A direkt hatások alatt azokat a hatásokat értjük, amelyek közvetlenül államháztartási egyenleget befolyásoló hatással rendelkeznek. Direkt költségek: az EU költségvetésbe történő kötelező befizetések, az EU határozatok végrehajtásának és a környezetvédelmi, biztonsági, közlekedési stb. standardoknak való megfelelés költségei. A direkt költségek ellentételezésére pedig ott vannak az előcsatlakozási, Strukturális és Kohéziós Alapokból, valamint a CAP-hoz (Közös Agrárpolitikához) való csatlakozás eredményeképpen

lehívása, valamint a költségvetési befizetések kb. 0,75 százalékponttal rontják a GDP arányos fiskális pozíciót. Ezeket rövid-távú költségvetési hatásokat, pedig előreláthatólag a közép-hosszú távon jelentkező indirekt hatások egyenlítik ki, és végeredményben javíthatják a fiskális pozíciót.²⁹

Backé (2002) ugyanazokra a hatásokra koncentrálva, szintén arra következtetésre jutott, hogy a csatlakozás rövidtávon rontja a fiskális pozíciót, középtávon viszont az EU csatlakozás általános hatásai inkább semlegesek, vagy enyhén pozíció javítók. A szerző azt is hozzá teszi és ez egybecseng a korábbi tapasztalatokkal is, hogy az egyes, elsősorban indirekt (makrogazdasági, szerkezeti) hatások jelentősen módosíthatják az eredményváltozókat, így az abszorpció mértéke és hatékonysága alapvető jelentőséggel bír. Az 6. számú táblázat tartalmazza a fiskális pozícióra kifejtett hatásokat.

6. táblázat: Direkt és indirekt fiskális hatások Magyarországon 2004-2006

	Kopits - Székely	Backé
Direkt hatások (rövidtáv)	-0,75	?
EU költségvetési befizetés	-1,25	-1,15
Strukturális Alapok transzferjei	1,5	-0,9 - 1,3
Kohéziós Alap transzferjei	0,5	
Közigazgatási reform	-1	0/?
Termelési támogatások megszüntetése	1,5	0,2-2,0
Vámrendszeri átalakítások	-0,5	-0,3
Adóharmonizáció	0	0,5
Infrastrukturális kiadások	-1,5	?
Indirekt hatások (közép-hosszú táv)	+	+
Pozitív növekedési hatások	+	+
Strukturális reformok	+	+
Adóbevétel csökkenés	+	?
Kamatláb csökkenés	2,5	0/+

Forrás: Kopits - Székely (2002), Backé (2002)

Az abszorpciós kapacitás jelentőségének hangsúlyozásával *Antczak (2003)* szintén az első években jelentkező jelentős negatív fiskális hatásokra helyezi a hangsúlyt. A hivatkozott irodalmak számadatai inkább tájékoztató jellegűek, számszerű értékük nem meghatározó a hatásokban rejlő jelentős bizonytalanság miatt. Inkább a nagyságrend és a hatás iránya az, ami fontos lehet értekezés szempontjából.

Az újonnan csatlakozott országok és így Magyarország vonatkozásában is rendelkezésre állnak már az Európai Unió és hazánk költségvetési kapcsolatairól adatok (zárszámadási költségvetési adatok). Ha az immár teljes-jogú tagság első két évét, 2004-2005 tekintjük, reálisnak tekinthető, legalábbis előjelét tekintve, a nettó terhek megjelenése. (lásd 2. számú melléklet) Ha a költségvetési pozíció társfinanszírozást is

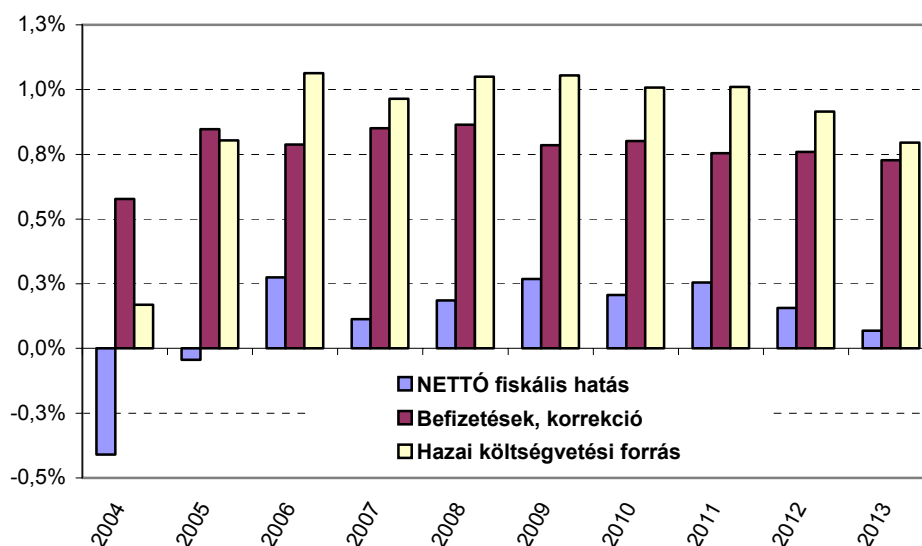
az országok számára lehívható pénzek. Az indirekt hatások a várt növekedési többlet, a kamatlábak konvergenciája, a kockázati prémium csökkenése, az adóbevételek csökkenése és az adóharmonizáció eredményeképpen fellépő pozitív vagy negatív hatásokra vonatkoznak.

²⁹ Ezeket az indirekt hatásokat azonban rendkívül nehéz számszerűsíteni – erre vannak az ex-ante módszerek, mint a HERMIN, a QUEST és egyéb makro-modellezési eszközök.

figyelembe vevő adatait tekintjük, akkor a 2004-ről 2005-re még nőtt is. Amennyiben a költségvetési pozíciót tisztán az EU költségvetésből érkező (költségvetésben megjelenő) és az EU költségvetésbe befizetendő hozzájárulás alapján számítjuk, akkor viszont 2005 fordulatot mutat, hiszen itt ez a szám már pozitívba fordul.

A Pénzügyminisztériumi forrásból származó, a tervezéshez használt adatok segítségével kalkulált hatások a 15. számú ábra alapján tekinthetők át.³⁰ E számítások szerint az EU források az államháztartási egyenleget a jövőben lényegében nagyságrendileg nem befolyásolják, tehát az EU költségvetéssel szembeni fiskális pozíció inkább neutrálissá válik, hiszen a nettó fiskális pozíció a jelenlegi hét éves periódus egyik évében sem haladja meg a GDP 0,4 százalékát, akkor is inkább javítva a fiskális egyenleget. Az adatok ilyen alakulása összhangban van az irodalomban megfogalmazott várakozásokkal.

15. ábra: Az EU források költségvetési egyenlegre gyakorolt hatása 2004-2013 között (a GDP százalékában)

Megjegyzés: 2006-2013 becslés, 2006-2008 folyó áras GDP adat Eurostat előrejelzés alapján, 2009-2013 között 6%-os éves átlagos nominális GDP növekedéssel kalkulált GDP adat
Forrás: Pénzügyminisztérium, saját számítások

Az EU költségvetésből érkező források egy része költségvetésben megjelenő, egy másik része pedig költségvetésen kívüli tétel. 2007 és 2013 között a költségvetési elszámolásokon átfutó jelentősebb tételek - a Kohéziós Alap, a Strukturális Alapok, a Vidékfejlesztés, Schengen (2007-ben) pénzei, költségvetésben meg nem jelenő tételek – agrárpiaci támogatások és a közvetlen jövedelemtámogatások (CAP). Ezek közül, amelyek költségvetési kiadást eredményeznek:

- Strukturális Alap – 15 százaléknyi nemzeti önrész
- Kohéziós Alap – 20 százaléknyi nemzeti önrész
- Vidékfejlesztés – 20 százaléknyi nemzeti önrész

³⁰ A Pénzügyminisztérium által készített óvatos költségvetési kalkuláció sarokpontjai a következők: a hazai források döntő részét a központi költségvetés biztosítja; az EU források lehívása fokozatos javulást mutat

- Közvetlen jövedelemtámogatások – 25 százaléknyi nemzeti önrész³¹

Az országba érkező EU források költségvetési hatásairól részletesen lásd a 3. és 4. számú mellékletet.

Az államháztartási pozíció alakulására tett becslések azonban jelentős kockázatokat hordoznak magukban:

- a nominális GDP 6%-os növekedésének feltételezésében,
- a javuló és az időszak végén 100 százalékos felhasználást előrejelző feltételezésben,
- a tisztán a költségvetés által fedezett önrész kérdésében.

Ezen a ponton mindenképpen visszaköszönnek azok a tényezők, amelyek az EU források növekedésre és a többi makrogazdasági tényezőre kifejtett hatásában jelentkeznek.

A fiskális pozíció befolyásoló legfontosabb tényezők az *addicionalitás* és a *társfinanszírozás* kérdése. Rendkívüli jelentőséggel bír ugyanis, hogy melyek azok a források, amelyeket csak a meglévő közösségi költségvetési kiadások kiegészítéseként lehet felhasználni és melyek azok, amelyeket ki lehet váltani az EU költségvetésből érkező forrásokkal. Hasonlóan - már a fejezet korábbi részében hangsúlyozott - a társfinanszírozás jelentősége is, hiszen nem mindegy, hogy milyen mértékű saját (Magyarország esetében döntően központi költségvetési) forrással kell hozzájárulni az EU pénzek felhasználásához. Amint látható volt a 2. számú mellékletben, ez valóban döntő lehet a költségvetési pozíció alakulása szempontjából.

A társfinanszírozás esetében a 2007-2013 időszakban mindenképpen pozitívan értékelhetők az új előírások. A Strukturális Alapok esetében például az Unió társfinanszírozásának 75-ről 85 százalékra emelésével, a költségvetés jelentős megtakarításhoz juthat. A Kohéziós Alap esetében az unió társfinanszírozási kötelezettsége 2007 és 2013 között 80 százalék maradt.³² A Vidékfejlesztési kiadások hasonlóképpen kofinanszírozási kötelezettséggel jár 20 százalékos nemzeti mértékben, viszont az új periódusban a direkt kifizetések terhére átcsoportosított területeken a nemzeti rész hozzárendelése nem kötelező. Az agráriumban a top-up kiegészítések, amíg el nem érik a 100 százalékos szintet. Ezek a jelentősebb tételek. Az addicionalitás követelménye pedig elsősorban a Strukturális Alapok esetében releváns.

Fontos elem a vissza nem téríthető Áfa elszámolhatóvá tétele, ami azt jelenti gyakorlatilag, hogy a projektek forgalmi adó tartalma közvetlen költségvetési bevételként jelenik meg javítva az államháztartási mutatókat.

Hosszú távon negatívan érintheti a nemzeti költségvetési pozíciót az, hogy a döntően EU forrásokból létrehozott infrastruktúrák jelentős fenntartási költségeket generálnak.

Érdekes eleme az uniós források felhasználásánál a megtérülő projektek támogatásának kérdése. Magyarországon ilyen a Kohéziós Alap terhére megvalósítani szándékozott négyes metró építése. 2007 márciusában olyan hírek jelentek meg, hogy az EU az eredeti tervekkel szemben nem állná a 340 milliárd forintos beruházás 70-80 százalékát, hanem csak 20-30 százalékot fedezne. Egy ilyen döntés elviekben jelentős terhet jelentene az államháztartási egyenleg számára.

³¹ Az egyetlen olyan tétel, amely a költségvetésben nem jelenik meg, mégis költségvetési kiadásokat generál a nemzeti kiegészítéseken (top up) keresztül.

³² Council of the European Union (2005)

Ugyanakkor mindezen tényezők mellett fontos figyelembe venni, hogy gyakorlatilag minden egyes támogatás másképpen, más csatornákon fejti ki költségvetési és persze növekedési hatásait.

Hallet (2004) szerint összességében, szemben az irodalomban felmerülő negatív hatásokkal, a csatlakozás és az EU források felhasználása hatására inkább csökkennie kell a költségvetésre nehezedő nyomásnak. A szerző hangsúlyozza továbbá, hogy a problémák inkább abból adódnak, hogy nem sikerül a költségvetési és az adminisztratív folyamatokat, kapacitásokat a megfelelőre hangolni. Mindenesetre az Uniós költségvetési kapcsolatok okán a kedvezőtlen fiskális folyamatokra hivatkozni nem túl meggyőző. Ugyanezt támasztják alá a *Hallet és Keereman (2005)* által végzett számítások a 2004 és 2006 közötti időszakban az újonnan csatlakozott országok esetében.

7 Következtetés

Mindezen hatások vizsgálatától eltekintve az EU kötelezettségvállalások lehívásának lehetősége a magyar gazdaság számára egy lehetőséget és nem garanciát biztosítanak. Ennek két aspektusa van. Egyrészt képesnek kell lenni, illetve képessé kell válni lehívni azokat a forrásokat, amelyek lehetséges keretként lettek megítélve. Önmagában a lehívás ugyanakkor még nem jelent garanciát a pozitív hatásokra, hiszen számít a források felhasználásának hatékonysága is.

A makrogazdasági hatások nagysága és milyensége az egyszeri hatásokon túl – vagyis a hosszú-távú növekedési potenciálban beépülve – fontosak. Nagysága azonban nehezen mérhető és, ráadásul kohéziós politikának ország-szinten kevésbé, regionális fejlettségbeli különbségek csökkenése szempontjából pedig jobban látható eredményekkel kell járnia. Az általános gazdasági teljesítmény szempontjából azonban marginális hatása van.

Az Unió források növekedési hatását elemző kvantitatív számítások alapvetően kétfélek. A források optimális felhasználását feltételező általános egyensúlyi modellekkel végzett szimulációk a strukturális támogatások szignifikáns pozitív hozzájárulását becslik a gazdasági növekedéshez. Ezzel szemben a tényadatokon alapuló ökonometria számítások alacsony hozzájárulást mutatnak ki, illetve néhány esetben úgy vélik, hogy a hatás nem volt pozitív. Bár mindkét módszernek vannak gyengeségei, az eredmények közti különbségek főként az optimálistól messze álló, nem-hatékony intézményrendszernek tulajdoníthatók.

Az Unió források külső egyensúlyt érintő hatásai a felzárkózási pálya korai szakaszában inkább negatívak, mert a fizetési mérlegben az abszorpció alacsony szintje, valamint a magas importigényű beruházások miatt a kiadási oldalon a bevételi oldalét meghaladó addicionális pénzmozgások mutatkoznak. Hosszabb távon azonban a többnyire pozitív közvetett hatások érvényesülnek. A források beáramlásának ár- és árfolyamhatásai nagyon áttételesek és alapvetően jelentéktelennek mondhatók.

A fiskális hatások tekintetében az EU források várható hatásai döntően semleges, vagy inkább pozíciójavító jellegűek lehetnek, ami egybeesik az EU szándékával arra nézve, hogy ne okozzon jelentős nyomást a Stabilitási és Növekedési Egyezményének megsértése irányába. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a tagság kezdetén nem jelentkezik nettó befizetői pozíció, amint az Magyarország esetében is látható. Ebből a szempontból a költségvetési források lehívási feltételei meghatározóak. A kedvező nemzeti fiskális egyenleg elérése azonban összekapcsolódik a makrogazdasági hatások alakulásával, valamint a költségvetés szerkezetének fogadóképessé tételével (társfinanszírozási források biztosításával, kiadások kiváltásával és az addicionalitás kérdésének kezelésével).

Így az átlátható, egyszerű és politikai konszenzuson alapuló tágabb értelemben vett intézményrendszer (szabályozás, politikai döntéshozatal, kulturális adottságok), a tőkepiacok hatékonyságának növelése, a mikro- és makro-stabilitás, az államháztartási pozíció javítása kiemelkedő jelentőséggel bírnak a lehetőségek kiaknázásában és a jövőben várható hatások maximalizálásában.

Az EU transferek beáramlása egyfajta átokként is jelentkezhet, ha a megfelelő feltételek megteremtése nem történik meg. De ezek a kérdések elsősorban már a politikai gazdaságtan tudományát érintik.

Felhasznált irodalom

1. Antczak, Malgorzata [2003]: Do Acceding Countries Need Higher Deficits? Center for Social and Economic Research CASE No. 260, www.case.com
2. Backé, Peter [2002]: Fiscal Effects of EU Membership for Central European and Baltic EU Accession Countries, in Oesterreichische Nationalbank: Focus on Transition 2/2002, Vienna, 151-164. oldal
3. Begg, Iain – Heinemann, Friedrich [2006]: New Budget, Old Dilemmas, Center for European Reform Briefing Note, London
4. Boldrin, M. – Canova, F. [2001]: Inequality and Convergence in Europe's Regions: Reconsidering European Regional Policies. In: Economic Policy: a European Forum. (32) 205-245. o.
5. Council of the European Union [2005]: Financial Perspective 2007-2013, CADREFIN 268, 19 December 2005.
6. Csaba László [2006]: A fölemelkedő Európa. Akadémiai Kiadó, Budapest 2006
7. Ederveen, S. – Gorter, J. – de Mooij, R. – Nahuis, R. [2003]: Funds and Games: The Economics of European Cohesion Policy. ENEPRI, Occasional Paper No. 3.
8. Európai Községek Bizottsága [2006]: Európai Parlament, Tanács, Bizottság Intézményközi megállapodás - Az Európai Parlament, a Tanács és az Bizottság Között a költségvetési fejelemről és a pénzgazdálkodás hatékonyságáról és eredményességéről. A Bizottság Szolgálatának kísérő dokumentuma, Tervezet.
http://ec.europa.eu/budget/library/documents/multiannual_framework/2007_2013/draft_ia_hu.pdf
9. Hallet, Martin [2004]: Fiscal Effects of Accession in the New Member States, European Commission DG ECFIN Economic Papers No 203, May 2004
10. Hallet, Martin – Filip Keereman [2005]: Budgetary transfers between the EU and the new Member States: manna from Brussels or a fiscal drag?, ECFIN Country Focus, Volume 2, Issue 2., 3 February 2005
11. Hervé, Y. – Holzmann, R. [1998]: Fiscal transfers and economic convergence in the EU: an analysis of absorption problems and an evaluation of the literature. Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden
12. Horvat, Andrej [2004]: Some aspects regarding administrative absorption capacity in the Czech Republic, Estonia, Hungary, Slovakia and Slovenia. Conference paper.
13. Kopits, G. - Szekely, I. [2003]: Fiscal Policy Challenges for the Baltics and Central Europe, in G. Tumpel-Gugerell and P. Mooslechner, Structural Challenges for Europe (Edward Elgar , forthcoming)
14. Lolos, E. G. Sarantis [2001]: The Macroeconomic Effect of EU Structural Transfers on the Cohesion Countries for the CEECs, IIASA, Interim Report
15. MNB [2006]: Jelentés a konvergencia-folyamatokról
16. NEI [2002]: Key indicators for Candidate Countries to Effectively Manage the Structural Funds; Principal Report, Final Report, prepared by the NEI Regional and Urban Development for the EC DG REGIO/DG ENLARGEMENT, Rotterdam, February, 2002
17. Rosenberg, Christoph [2006]: EU Funds in the New Member States: Opportunities and Challenges, Joint ICEG – IMF Workshop, 2006. december
http://www.iceg.hu/eng/events/past/imf_iceg_13_12_2006/EU_funds_in_EU8_C_Rosenberg.pdf
18. Varga, A. [2001]: A Complex Macro-regional Model for the Analysis of Development Policy Impacts on the Hungarian Economy. Végső jelentés a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség által szponzorált 370/2005. számú projekthez. Kézirat. Pécsi Egyetem.

Mellékletek***1. SZÁMÚ MELLÉKLET - A KUTATÁS KERETÉBEN VÉGZETT INTERJÚK***

A tanulmány elkészítéséhez, annak értékének növeléséhez a kutatás keretében 4 interjú készült olyan a költségvetési források beáramlására, illetve annak makrogazdasági és fiskális hatásaira rálátással bíró szakemberekkel. Az interjúalanyok olyan intézményeket képviselnek, amelyek közvetlenül vagy közvetve érintettek az EU költségvetési forrásai által.

Az interjúk során az alábbi szakembereket hallgattuk meg:

1. Dr. Kovács Árpád, elnök és Dr. Becker Pál, általános főigazgató-helyettes, ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK
2. Banai Péter Benő, főosztályvezető-helyettes, Költségvetési és pénzügy-politikai főcsoport EU költségvetési kapcsolatok osztály, PÉNZÜGYMINISZTERIUM
3. Balás Gábor, főosztályvezető-helyettes és Béres Attila, Elemző Értékelő és Modellező Főosztály NEMZETI FEJLESZTÉSI ÜGYNÖKSÉG
4. P. Kiss Gábor, Antal Judit, Hoffman Mihály és Lőrincz Szabolcs, MAGYAR NEMZETI BANK

2. SZÁMÚ MELLÉKLET - A 2004 ÉS 2005 ÉVI EURÓPAI UNIÓS KÖLTSÉGVETÉSI KAPCSOLATOK FŐBB SZÁMAI

millió forint	2004			2005		
	EU	Központi költségvetési forrás	Összesen	EU	Központi költségvetési forrás	Összesen
Költségvetésben megjelenő tételek	91942,2	34897,5	126839,7	203749,6	89393,1	293142,7
Támogatások összesen	49128,8	34897,5	84026,3	195291,9	89393,1	284685
Strukturális Alapok	3604,1	2006	5610,1	85633,8	37169,1	122802,9
- operatív programok	3604,1	2004,2	5608,3	85573,2	36261,0	121834,2
- közösségi kezdeményezések	0,0	1,8	1,8	60,6	908,1	968,7
Kohéziós Alap	10469,8	9155,3	19625,1	23425,0	20985,6	44410,6
Schengen Alap	0,0	0,0	0,0	2509,6	739,3	3248,9
Nemzeti Vidékfejlesztési Terv	0,0	0,0	0,0	43000,0	6681,8	49681,8
SAPARD	7906,3	7043,2	14949,5	21440,4	8271,6	29712,0
PHARE/átmeneti támogatás programjai	27148,6	16693,0	43841,6	19068,2	13733,3	32801,5
Egyéb EU támogatások	-	-	-	214,9	1812,4	2027,3
Visszatérítés	42813,4	-	42813,4	8457,7	-	8457,7
Költségvetésen kívüli tételek	90305,5	-	90305,5	307156,2	-	307156,2
Agrárpiaci támogatások	855	-	855	159133,3	-	159133,3
Egységes területalapú támogatás	77647,0	-	77647,0	148022,9	-	148022,9
Meglévő politikák jogcímen nyújtott támogatások	11803,5	-	11803,5	n.a.	-	n.a.
Hozzájárulás az EU költségvetéshez	-	119721,4	-	-	186644,5	-
Összesen	182247,7	154618,9	217145,2	510905,8	276037,6	600298,9
Nettó költségvetési pozíció - társfinanszírozással	-	-62676,7	-	-	-72288	-
Nettó költségvetési pozíció - társfinanszírozás nélkül	-	-27779,2	-	-	17105,1	-

Forrás: Pénzügyminisztérium

3. SZÁMÚ MELLÉKLET – KÖLTSÉGVETÉSBEN MEGJELENŐ UNIÓS FORRÁSOK ALAKULÁSA, 2004-2013 (MILLIÁRD FORINT, FOLYÓ ÁRON)

<i>Költségvetésben megjelenő uniós források</i>	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Phare/Átmeneti támogatás										
uniós forrás	27,1	19,1	21,7	5,2	1,0	1,0	1,0	-	-	-
hazai forrás	16,7	13,7	18,2	1,7	0,9	0,9	0,3	-	-	-
ISPA/Kohéziós Alap										
uniós forrás	10,5	23,4	41,0	124,4	181,6	278,0	346,5	345,0	378,7	390,0
hazai forrás	9,2	21,0	42,5	69,5	79,9	108,6	105,9	60,9	66,8	68,8
SAPARD										
uniós forrás	7,9	21,4	7,6	2,2	-	-	-	-	-	-
hazai forrás	7,0	8,3	1,6	1,7	-	-	-	-	-	-
Strukturális Alapok										
uniós forrás	3,6	85,6	166,1	198,0	383,5	450,5	523,1	690,0	757,3	780,0
hazai forrás*	2,0	37,2	76,4	56,4	83,7	64,6	67,1	121,8	133,6	137,6
Vidékfejlesztés										
uniós forrás	0,0	43,0	50,7	95,1	59,6	93,4	112,4	150,9	155,2	159,4
hazai forrás	0,0	6,7	15,2	25,9	14,6	23,4	28,8	37,7	38,8	39,9
Schengen Alap										
uniós forrás	0,0	2,5	7,9	32,7	-	-	-	-	-	-
hazai forrás	0,0	0,7	1,8	5,2	-	-	-	-	-	-
Egyéb										
uniós forrás	0,0	0,2	1,0	9,2	9,0	13,7	2,8	7,0	5,9	6,9
hazai forrás	0,0	1,8	3,5	5,3	6,0	6,0	5,3	6,0	6,4	7,2
Visszatérítés										
uniós forrás	42,8	8,5	7,8	-	-	-	-	-	-	-
hazai forrás	0,0	0,0	0,0	-	-	-	-	-	-	-
ÖSSZESEN										
uniós forrás	91,9	203,8	303,8	466,7	634,7	836,6	985,8	1 192,8	1 297,1	1 336,3
hazai forrás	34,9	89,4	159,2	165,6	185,1	203,5	207,5	226,4	245,7	253,5

Forrás: Pénzügyminisztérium

4. SZÁMÚ MELLÉKLET – KÖLTSÉGVETÉSEN KÍVÜLI UNIÓS FORRÁSOK ÉS AZ EU KÖLTSÉGVETÉSÉT MEGILLETŐ BEFIZETÉSEK ALAKULÁSA 2004-2013 KÖZÖTT (MILLIÁRD FORINT, FOLYÓ ÁRON)

<i>Költségvetésen kívüli uniós források</i>	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Belső politikai támogatások / Versenyképesség	9,5	20,1	31,3	25,3	40,3	40,9	42,0	46,3	50,7	55,5
Agrárpiaci támogatás										
uniós forrás	0,9	30,5	56,9	48,6	35,8	34,6	33,1	31,5	30,0	28,5
hazai forrás	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Közvetlen jövedelemtámogatás										
uniós forrás	12,0	148,0	123,5	142,2	174,9	209,8	244,7	275,0	309,3	343,7
hazai forrás (top up)	0,0	87,6	91,3	78,0	96,3	96,2	96,2	96,2	64,1	32,0
ÖSSZESEN										
uniós forrás	22,3	198,6	211,6	216,0	250,9	285,4	319,8	352,9	390,0	427,6
hazai forrás	0,0	87,6	91,3	78,0	96,3	96,2	96,2	96,2	64,1	32,0
<i>EU költségvetését megillető források</i>										
Befizetések + korrekció fin.	119,7	186,6	185,6	214,9	231,7	223,2	241,4	241,1	256,9	261,0

Forrás: Pénzügyminisztérium